

Kai Ström

Autoalan perustutkinto Omnian aikuisopistossa

Valmistavan koulutuksen toteutus

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Insinööri (AMK)
Auto- ja kuljetustekniikan
koulutusohjelma
Opinnäytetyö
29.5.2013

Alkusanat

Tämän opinnäytetyön aihe löytyi kahvipöytäkeskusteluissa Omnian aikuisopiston autoalan tutkintovastaava Lassi Parviaisen kanssa. Aihe on osoittautunut mielenkiintoiseksi ja työni kannalta erittäin hyödylliseksi. Aiheestaan huolimatta opinnäytetyö ei ole tilaustyö vaan henkilökohtaisista lähtökohdista syntynyt oman työn ja työyksikön toiminnan kuvaus.

Lukivaikeudesta kärsivänä olen saanut apua tekstin oikoluvussa, mistä esitän lämpimät kiitokseni. Ammattikorkeakouluopinnot työn ohessa ovat lohkaisseet ison osan vapaa-ajastani ja perheelle kuuluvasta ajasta. Kiitos siitä pitkämielisyydestä, jota olen osakseeni saanut.

Tekijä Otsikko	Kai Ström Autoalan perustutkinto Omnian aikuisopistossa. Valmistavan koulutuksen toteutus.
Sivumäärä Aika	45 sivua + 4 liitettä 29.5.2013
Tutkinto	Insinööri (AMK)
Koulutusohjelma	Auto- ja kuljetustekniikan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Jälkimarkkinoinnin suuntautumisvaihtoehto
Ohjaajat	Lehtori, koulutusvastaava Pertti Ylhäinen Kouluttaja, tutkintovastaava Lassi Parviainen, Omnia
Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Omnian aikuisopiston autoalan perustutkintoon valmistavan koulutuksen toteutusta ja dokumentoida olemassa olevia käytänteitä. Opinnäytetyön aihe liittyy omaan työhöni ja opinnäytetyön taustalla on oma ammatillinen kehittyminen. Opinnäytetyö alkaa aikuiskoulutuksen historian ja autoalan aikuiskoulutuksen kehitysvaiheiden esittelyllä. Aikuiskoulutukseen vaikuttavat määräykset ja säädökset esitellään pääpiirteissään, samoin kouluttajien kelpoisuusvaatimukset. Ammatillisten perustutkintojen perusteet määräävät sekä opetussuunnitelmaperusteisen että näyttötutkintoina suoritettavien tutkintojen sisällön ja ammattitaitovaatimukset. Aikuiskoulutuksessa näyttötutkintojen järjestämistä ja henkilökohtaistamista koskevat erilliset säännökset määräävät jokaisen koulutuksen järjestäjän ja kouluttajan työtä. Näitä lakisääteisiä määräyksiä on esitelty riittävässä laajuudessa. Teoreettisen osuuden päättää oppimiskäsityksiin liittyvä luku. Autoalan perustutkintoon valmistavan koulutuksen esittely käy läpi kolme vaihetta: hakeutuminen, tarvittavan ammattitaidon hankkiminen ja tutkinnon suorittaminen. Hakeutumisen ja opiskelijavalinnan käytännöt ja toimintoihin liittyvien henkilöiden työnjako on dokumentoitu. Tutkintoon valmistavan koulutuksen toteutus esitellään samoin kuin tutkintotilaisuuksien määräykset ja kulku.	
Avainsanat	Aikuiskoulutus, autoalan perustutkinto, näyttötutkinto

Author Title	Kai Ström Automotive Basic Qualification at Omnia Adult Education. Implementing of Preparatory Training for Competence-based Qualification.
Number of Pages Date	45 pages + 4 appendices 29 May 2013
Degree	Bachelor of Engineering
Degree Programme	Automotive and Transport Engineering
Specialisation option	After Sales Engineering
Instructors	Pertti Ylhäinen, Senior Lecturer Lassi Parviainen, Instructor, Omnia
The purpose of this Bachelor's thesis is to clarify the implementation of Omnia Vocational College's preparatory instruction for the vocational automotive basic qualification. Secondly, the aim is also to document the existing practices. The theme of the final project relates to my own career and the background for the final project is personal professional development. The final project begins with a presentation of the history of adult education and the phases of development in the automotive adult education. Specifications and decrees concerning the adult education are presented in an overview, as well as the qualifications requirements for the educators. The curriculum guidelines for occupational basic examination determine the contents and professional requirements for both curriculum-based, and competence-based qualifications. In adult education, organizing and personalizing competence-based qualification are governed by separate regulations which determine the work of each educational organizer and educator. These statutory regulations have been presented as well. The theoretical part is concluded with a chapter concerning perceptions of the learning. In conclusion, the preparatory education for the automotive basic qualification is presented through three phases: application process, acquiring sufficient expertise and qualification. The application phase and the practices concerning admissions as well as the division of labor among the individuals involved have been documented. Finally, the implementation of the preparatory instruction for the automotive basic examination is presented, as well as well as the regulations and schedule of the examinations.	
Keywords	Adult Education, Automotive Basic Qualification, Competence-based Qualifications

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Autoalan aikuiskoulutuksen historiaa	2
2.1	Yleistä	2
2.2	Omnian aikuiskoulutus	4
2.3	Autoalan aikuiskoulutuksen kehittyminen	4
2.4	Autoalan aikuiskoulutus Omnian aikuisopistossa	5
3	Ammatillista aikuiskoulutusta koskevat säädökset	7
3.1	Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta	7
3.2	Opetushallitus	8
3.2.1	Suunnittelu ja toteutus	8
3.2.2	Seuranta	9
3.3	Aikuiskoulutuksen rahoitus	10
3.4	Ammatillisen aikuiskoulutuksen säädökset Omniassa	12
4	Ammatillisen aikuiskoulutuksen kouluttajat	12
4.1	Kouluttajien kelpoisuus	12
4.2	Kouluttajien ammatillinen osaaminen	13
4.3	Työpaikkaohjaajat	15
5	Ammatillisten perustutkintojen perusteet	16
5.1	Tutkinnon osat	17
5.2	Omnian opetussuunnitelma	18
6	Näyttötutkinto ja henkilökohtaistaminen	18
6.1	Yleistä näyttötutkinnosta	18
6.2	Näyttötutkinto	19
6.3	Henkilökohtaistaminen	21
7	Oppimiskäsitykset ja opetustoiminta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa	23
7.1	Oppimiskäsitykset	23
7.2	Kouluttajan opetustoiminta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa	28

7.3	Minä itse ammatillisena kouluttajana	30
8	Tutkinnon suorittaminen Omnian aikuisopistossa	31
8.1	Pyrkiminen ja opiskelijavalinta	31
8.2	Tutkintoon valmistava koulutus	33
8.2.1	Tutkinnon rakenne	34
8.2.2	Koulutuksen toteuttaminen	35
8.3	Tutkintotilaisuudet	37
9	Arviointi	38
9.1	Valmistavan koulutuksen arviointi	38
9.2	Tutkintotilaisuuksien arviointi	38
10	Opiskelijoiden työllistyminen	39
11	Kehitysmahdollisuuksia	40
12	Pohdinta	41
	Lähteet	42
	Liitteet	
	Liite 1. Näyttötutkintoja ohjaavia säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita	
	Liite 2. Näyttötutkintojärjestelmän toimijat ja tehtävät	
	Liite 3. Hakeutumisvaiheen työnjako Omnian aikuisopistossa vuonna 2012	
	Liite 4. Tutkinnon osan arviointitaulukko	

1 Johdanto

Tämä työ on kirjoitettu osana Metropolia Ammattikorkeakoulun auto- ja kuljetustekniikan opintoja, ja se sisältyy opinnäytetyönä autoinsinöörin tutkintoon. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tapaustutkimustyyppisesti kuvata ja pohtia Omnian aikuisopiston autoalan perustutkintoon valmistavan koulutuksen toimintarakennetta, toteutusta ja kehitysmahdollisuuksia.

Oma kiinnostukseni autoihin on perua jo nuoruusvuosien autoharrastuksesta. Myöhemmin hyvästä harrastuksesta tuli työ. Useissa yrityksissä kertyneen monivuotisen ajoneuvoasentajan työuran jälkeen työskentelen tällä hetkellä kouluttajana Omnian aikuisopistossa. Työhöni sisältyy aikuiskoulutuksen autoalan perustutkintoon valmistavan koulutuksen suunnittelu, toteutus ja kehittäminen. Opiskelijoiden ohjaaminen lähi- ja etäopetuksessa muodostaa opetustyön perustan. Luokka- ja työsalityöskentelyn lisäksi opiskelijoiden työssäoppimisjaksojen aikana työnkuvaan kuuluu heidän ohjaamisensa ja seuraamisensa työssäoppimispaikoilla. Tämän ohella tehtäviini kuuluvat oppisopimusryhmien lähiopetusjaksojen suunnittelu ja toteuttaminen. Työelämäyhteistyö verkostoitumisineen on yksi aikuiskoulutuksen kulmakivistä. Oma kiinnostukseni valitsemaani lopputyön aiheeseen on syntynyt hoitaessani näitä työtehtäviä työnantajani palveluksessa. Lopputyön aiheesta käydyt keskustelut tutkintovastaava Lassi Parviaisen kanssa ovat myös kannustaneet tämän työn tekemiseen.

Valmistavan koulutuksen rakennetta ja toimivuutta on kokemuksen ja saadun palautteen myötä kehitetty oman kouluttajatyöni aikana merkittävästi. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on pyrkiä selkeyttämään olemassa olevia toimintoja ja kuvaamaan toiminnan rakennetta sekä hyvine että mahdollisesti heikkoine kohtineen. Toimintojen kuvaamisen lisäksi tämän työn tarkoituksena on löytää uusia kehitysmahdollisuuksia käytössä oleviin toimintatapoihin sekä tarjota lisäeväitä oman opetustyön järjestämiseen. Opinnäytetyö alkaa suomalaisen aikuiskoulutuksen historiasta, etenee autoalan aikuiskoulutuksen esittelystä Omnian aikuisopistossa käytössä olevan toimintamallin kuvaamiseen ja kehitysmahdollisuuksien pohtimiseen.

Opinnäytetyössä käytetty menetelmä on lähinnä tapaustutkimusta. Tapaustutkimus käsitteenä on kirjava, ja tapaustutkimuksena voidaan pitää hyvin erilaisia tutkimuksia

(Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tapaustutkimuksen käyttäminen on perusteltua, jos kyseessä oleva kohde on tärkeä, ainoa laatuaan, monimutkainen, identtinen ja sen vuoksi yleistettävissä tai mielenkiinnon kohteeksi voidaan valita vain yksi tapaus, josta halutaan syventävää tietoa. Tapaustutkimuksen tarkoituksena ei välttämättä ole saada yleispätevää tietoa, vaan tavoitteena voi olla kohteen kuvaaminen, selittäminen, ennustaminen tai ohjaavuus. (Routio 2007.)

Tässä opinnäytetyössä aihe on työelämästä ja kuvailu liittyy siis vain yhden organisaation toimintamalliin. Työllä pyritään tarkkaan ja totuudenmukaiseen toimintojen kuvailuun eikä etsitä yleispätevää kaikkeen aikuiskoulutukseen soveltuvaa autoalan perustutkintoon valmistavan koulutuksen toteutusmallia.

2 Autoalan aikuiskoulutuksen historiaa

2.1 Yleistä

Aikuiskoulutuksen juuret Suomessa ovat 1800-luvun lopulla. Tuolloin tanskalaisen pappin Nikolai Grundtvigin ajatuksista syntyi uskonnollinen herätysliike, grundtvigilaisuus. Tähän kansan parissa tehtävään herätystyöhön Grundtvigin käsityksen mukaan tarvittiin koulujen ja kasvatuksen muuttamista, ja pappi toistikin usein koulun olevan elämää varten. Grundvigt ajatteli, että koulutuksen oli mukauduttava oppilaiden ja kansan tarvitseman opetuksen mukaisesti. Näiden ajatusten pohjalta Suomeen perustettiin ensimmäiset kansanopistot vuonna 1889. (Kansanopistoaatteen synty ja leviäminen 2013.)

Kansanopistojen perustamisen myötä opiskelumahdollisuudet lisääntyivät. Perustettiin uusia työväenopistoja, joiden toiminnan tavoitteena oli moraalisella ja sivistyksellisellä tasolla valveutunut kansakunta. Suomessa ensimmäinen työväenopisto perustettiin 1899 Tampereelle. Myöhemmin osa työväenopistoista muutti nimensä kansalaisopistoiksi, ja nykyisin on käytössä molempia nimiä. 1960-luvulle saakka aikuiskoulutuksen painopiste oli näissä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. (Savola 2002: 49–50.)

Ammatillisen aikuiskoulutuksen kehityksen alku on työttömien kouluttamisessa. Ensimmäiset työttömiin kohdistuneet koulutustoimenpiteet ovat lähtöisin jo 1920-luvulta, ja samanlaista toimintaa on ollut seuraavalla vuosikymmenellä ja sodanjälkeisinä vuosina. Toiminnasta tuli ohjattua kuitenkin vasta vuonna 1966, jolloin tulivat voimaan laki ja asetus työllisyyttä edistävästä ammattikurssitoiminnasta (Laki ja asetus työllisyyttä edistävästä ammattikurssitoiminnasta). Lain ja asetuksen taustalla oli ammattikoulutamattomuuden lisääntyminen myös syrjäseutujen ulkopuolella. Kasvukeskuksissa oli sekä pulaa koulutetusta työväestä että työttömyyttä ilman koulutusta olevien keskuudessa. (Savola 2002: 52.)

Seuraavat uudistukset työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa koettiin uuden lain myötä 1976 (Laki työllisyyskoulutuksesta). Laki paransi opintososiaalisia etuuksia ja rajasi ammatilliset kurssikeskukset, ammatilliset oppilaitokset ja korkeakoulut opetuksen järjestäjiksi. Seuraava merkittävä muutos tapahtui vuonna 1991, jolloin uudet lait työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta ja ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista astuivat voimaan (Laki ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista ja valtakunnallisista erikoisoppilaitoksista). Laki muutti työvoimakoulutuksen rahoituksen opetusministeriöstä työministeriön vastuulle. Tämän lain myötä aikuiskoulutusta järjestävien organisaatioiden määrä on kasvanut. Suuri osa työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetaan ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, koska niiden vahvuutena on erityisesti osaaminen aikuiskoulutuksen alueella ja alakohtaisesti riittävästi koulutukseen tarvittavaa kapasiteettia. (Savola 2002: 52.)

Aikuiskoulutus muuttuu ja mukautuu uusien tilanteiden vaatimalla tavalla. 1990-luvulla uutena tehtäväalueena aikuiskoulutuksessa tuli ammatillista osaamista ja yleissivistystä lisäävää koulutusta, jota suunnattiin voimakkaasti lisääntyneelle maahanmuuttajien joukolle. Nopeasti kasvava aikuiskoulutuksen muoto on myös yritysten järjestämä oma sisäinen henkilöstökoulutus. Vaatimukset yritysten kilpailukyvyyn kohottamiseksi ovat saaneet yritysten päättäjät huomaamaan, että työntekijöiden ammattitaidon ylläpitämisellä ja kehittämisellä on merkittävä osa yrityksen toiminnassa. (Hansson, Kinnunen, Ranttilä & Tuominen.)

2.2 Omnian aikuiskoulutus

Koulutuskuntayhtymä Omnian toiminta on alkanut nuorille suunnatusta ammattikoulutuksesta, mutta myöhemmin organisaatio on laajentunut ja toiminnot ovat eriytyneet toisen asteen nuorisokoulutusta antavaksi Omnian ammattiopistoksi ja aikuiskoulutuksesta vastaavaksi Omnian aikuisopistoksi sekä kolmeksi muuksi yksiköksi.

Aikuiskoulutusta Omniassa on järjestetty parinkymmenen vuoden ajan. Nykytasolla Omnian aikuisopistossa on vuosittain keskimäärin 4000 opiskelijaa, joista noin puolet suorittaa tutkintoa tai osatutkintoa. Henkilöstön määrä on noin sata, ja aikuisopiston työtä valvoo ja tukee kuntayhtymän hallituksen asettama aikuiskoulutuksen kehittämistoimikunta.

Aikuisopistossa voi suorittaa perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja, jotka toteutetaan näyttötutkintoina. Varsinaisten tutkintojen lisäksi tarjolla on monipuolista ammatillista lisä- ja täydennyskoulutusta, joista osa on tarjolla myös verkkokoulutuksena. Osa koulutuksesta suunnitellaan ja toteutetaan käytännönläheisesti asiakkaan tarpeen mukaisesti. Näitä ovat esimerkiksi erilaiset henkilöstökoulutukset ja organisaatioiden osaamisen kehittämiseen suunnatut koulutukset.

Tutkintojen ja ammatillisen lisä- ja täydennyskoulutuksen ohella Omnian aikuisopistossa on mahdollisuus suorittaa erillisiä työelämän ammattipätevyyksiä ja sertifikaatteja kuten esimerkiksi hygienia- ja anniskelupassi tai tularityö- ja tietoturvakortti. Koulutusohjelmassa on tarjolla myös ajankohtaisia seminaareja, jotka ovat kaikille avoimia.

2.3 Autoalan aikuiskoulutuksen kehittyminen

Aikuiskoulutuksen uranuurtajana pidetään Työtehoseuraa, joka vuonna 1924 perustettiin nimellä Maatalouden Työtehoseura. Työtehoseuran erityisenä painopisteenä ovat koko toiminnan ajan olleet erilaiset töiden rationalisointiin liittyvät tutkimus- ja kehitystehtävät. Toiminnan laajentuessa Työtehoseuran alaisuudessa aloitti oma kurssikeskus vuonna 1971. Tuolloin alkoi myös auto- ja pienkonealan koulutustoiminnan tasainen kasvu. Henkilö- ja raskaan kaluston asentajakoulutuksen ohella toimi pienkoneasenta-

jakoulutus sekä kuljetusalan koulutus. Vuonna 1991 kurssikeskuksista tuli aikuiskoulutuskeskuksia. Monien nimenvaihdosten myötä nykyisin oppilaitoksen nimenä on TTS koulutus. (Työtehoseura 2012.)

1990-luvun alkupuolella auto- ja pienkonealan koulutuksen laajenemisen myötä aloitettiin varaosamyyjien koulutusohjelma. Koulutuksesta tuli tutkintotavoitteista ja alkuajan pioneerinä toimi auto- ja pienkoneala. Tuolloin autoalan koulutuksiin laadittiin valtakunnallisesti käytettävät tutkinnon perusteet. Tämän tutkinnonuudistuksen myötä vuonna 1995 suoritettiin Suomen ensimmäiset autoalan näyttötutkinnot automyyjän ammattitutkinnoissa. (Työtehoseura 2012.)

1990-luku räjäytti myös kuljettajakoulutuksen kysynnän. Kysynnän kasvaessa alkoivat invataksinkuljettaja- ja citybussinkuljettajakoulutukset. Myös kuljetusyriyten kanssa yhteistyössä toteutettu vaarallisten aineiden ajolupakoulutus lisääntyi. 1990-luvulla kuljetusala oli Työtehoseuran suurin koulutusala ja Työtehoseurasta kasvoi maan laajalaisin kouluttaja kuljetusalalla. (Työtehoseura 2012.)

Työtehoseuran toiminta auto- ja kuljetusalan kouluttajana kehittyy edelleen. Koulutuksesta osa tapahtuu omalla ajoharjoitteluradalla ja Rajamäen toimipisteen lisäksi Vantaan sivutoimipisteessä. Vuonna 2004 Työtehoseurassa otettiin käyttöön Euroopan ensimmäinen bussisimulaattori ja vuonna 2006 aloitti Vantaalla raskaan liikenteen simulaattorikoulutuskeskus. Autojen turvakorirakenteiden korjaamiseen erikoistunut koriakatemia perustettiin vuonna 2004. (Työtehoseura 2012.)

Työtehoseura toimi auto- ja kuljetusalan koulutuksen varsinaisena kehittäjänä. Nykyisin autoalan ammatillista aikuiskoulutusta erilaisine koulutusohjelmavaihtoehtoineen Työtehoseuran lisäksi tarjoavat useat ammatti- ja aikuisopistot sekä aikuiskoulutuskeskukset koko maan laajuisesti.

2.4 Autoalan aikuiskoulutus Omnian aikuisopistossa

Autoalan perustutkinnon autotekniikan koulutusohjelma aloitettiin Omnian aikuisopistossa vuonna 2006 alalla olleen ammatillisen aikuiskoulutuksen koulutustarpeen innoittamana. Ensimmäisenä toimintavuotena tutkinnonsuorittajia aloitti yhdessä opetusryh-

mässä 10 henkilöä. Aikuisopiston autoalan perustutkinnon koulutus alkoi Espoon Suomenojalla, missä koulutuspaikka sijaitsee edelleenkin. Alusta alkaen tutkinto on aikuis-koulutusta määrittelevien säännösten mukaisesti ollut näyttötutkintoperusteista. Alussa kaikki tutkinnon suorittajat olivat oppisopimusopiskelijoita, mutta nykyisin tutkinnon suorittaminen tapahtuu joko päivä- tai oppisopimusopiskeluna.

Autoalan perustutkinnon alkaessa koulutuksen suunnittelijana ja käynnistäjänä Omnian aikuisopistossa toimi Lassi Parviainen. Ensimmäisten vuosien jälkeen koulutukseen hakeneiden määrä kasvoi, ja vuonna 2009 aikuisopistoon palkattiin työpariksi toinen kouluttaja. Vuonna 2012 koulutuksen laajeneminen ja opiskelijoiden määrän lisääntyminen edellytti kolmannen kouluttajan työpanosta. Kaikilla aikuisopiston autoalan kouluttajilla on pitkä alakohtainen työkokemus, monivuotinen kokemus ammatillisen opettajan ja kouluttajan työstä. He ovat verkostoituneet laajasti ja tuntevat työelämäkentän tarpeet ja vaatimukset hyvin.

Alamme perustutkinnon näyttöperusteinen suorittaminen pohjautuu tutkinnon suorittamiseen valmistavaan koulutuksen jaksoon ja työskentelyyn työssäoppimispaikoilla. Oppisopimusryhmillä ei varsinaista valmistavan koulutuksen jaksoa ole, vaan he työskentelevät työpaikoilla ja osallistuvat teoriaopetukseen aikuisopistossa lähipäivien aikana. Varsinaisen tutkinnon suorittaminen sekä päivä- että oppisopimusryhmien osalta tapahtuu työpaikoilla eri tutkinnonosien hallitsemista osoittavissa tutkintotilaisuuksissa.

Aikuisopiston autopuolen koulutusmahdollisuuksia kehitetään ja laajennetaan sekä opilaitoksen resurssien että työelämän tarpeen ja kysynnän mukaisesti. Perustutkinnon suorittamisen lisäksi Omnian aikuisopistossa on mahdollista suorittaa henkilöautomekaanikon ammattitutkinto. Ammattitutkinnon suorittaminen on automekaanikkona työskenteleville peruskoulutuksen tai riittävän osaamiseen omaaville henkilöille suunnattua ammatillista lisäkoulutusta, jonka tarkoitus on syventää automekaanikon osaamista. Suunnitteilla on myös henkilöautojen ilmastointilaitteiden huoltamiseen oikeuttava pätevyyskoulutus. Nämä ilmastointilaitteiden huoltotoiminnan työtehtävät ovat luvanvaraisia ja koulutukseen osallistumisen edellytyksenä on aikaisempi autoalan koulutus. Näiden aiempien opintojen vaatimuksen vuoksi uusi koulutus on syventävää ammatillista lisäkoulutusta, joka on suunnattu valmistuneille ajoneuvoasentajille tai muulla tavoin tarvittavan kelpoisuuden hankkineille.

Oppilaitoksena Omnian aikuisopisto tarjoaa aikuisille mahdollisuuden joustavaan opiskeluun joko päätoimisesti, työn ohessa tai omalla ajalla. Kaikkien aikuiskoulutukseen hakeutuvien ja opiskelijoiksi hyväksytyjen aiemmin hankkima osaaminen huomioidaan ammatillisen aikuiskoulutuksen kriteereiden mukaisesti henkilökohtaistamalla tutkinnon suorittaminen.

3 Ammatillista aikuiskoulutusta koskevat säädökset

3.1 Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) määrittelee aikuiskoulutuksen tarkoittavan ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia ja näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perus-, ammatti- tai erikoisammattitutkintoja. Määritelmän mukaan aikuiskoulutukseen sisältyy tutkintoihin valmistava koulutus sekä muu kuin näyttötutkintoon valmistava ammatillinen lisäkoulutus. (Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.)

Laki pyrkii muun muassa aikuisväestön ammatillisen osaamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen, ammatin harjoittamiseen tarvittavien valmiuksien parantamiseen sekä työllisyyden edistämiseen. Keinona lain pyrkimyksiin on tutkintojen tai tutkinnon osien suorittaminen. Näyttötutkintojen suunnittelussa veloitetaan yhteistyöhön työelämän edustajien kanssa. (Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.)

Ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestämiseen tarvittavat luvat myöntää opetus- ja kulttuuriministeriö. Luvan saamisen edellytyksissä vaaditaan, että koulutuksen järjestäminen on tarpeellista ja järjestäjällä on riittävästi ammatillisia ja taloudellisia resursseja. Merkittävänä pidetään sitä, ettei koulutuksen järjestämisellä tavoitella voittoa. (Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.)

Ammatillisen aikuiskoulutuksen näyttötutkintojen järjestäminen ja valvonta on erikseen nimettyjen tutkintotoimikuntien vastuualueita. Tutkintotoimikuntien toimikausi on kolme vuotta, ja kuhunkin tutkintotoimikuntaan kuuluu yhdeksän työnantajia, työntekijöitä, opettajia ja mahdollisesti ammatinharjoittajia edustavaa jäsentä. Tutkintotoimikunnan jäsenien toiminta on virkavastuullista ja heidän mahdollisen esteellisyytensä osalta

noudatetaan hallintolain mukaista menettelyä. (Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.)

Tutkinnossa vaadittava ammattitaito, tutkintoon kuuluvat osat ja arvioinnin perusteet määritellään tutkinnon perusteissa, joista päättää Opetushallitus. Mikäli tarpeellista, niin Opetushallitus määrittelee myös tutkintoon vaikuttavat terveydentilavaatimukset. Tarvittavin osin lain täytäntöönpanoa tarkennetaan asetuksella. (Laki ja asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.)

Näyttötutkinnon suorittaminen tuo kelpoisuuden jatko-opintoihin. Ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon suorittaminen mahdollistaa ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin hakeutumisen. Samoin perustein on mahdollista hakea myös yliopistoon opiskelemaan joko alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa. (Jatko-opintokelpoisuus 2011; Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.)

3.2 Opetushallitus

Opetushallituksen yleisenä tehtävänä on vastata koulutuksen kehittämisestä, koulutusjärjestelmän tuloksellisuuden edistämisestä sekä näiden lisäksi huolehtia erikseen osoitetuista koulutuksen toimialan palvelutehtävistä. Toiminta ja suunnittelu kohdistuvat tulevaisuuden ratkaisujen löytämiseen. Opetushallituksen toiminta muodostuu kolmesta osa-alueesta: suunnittelu, toteutus ja seuranta. (Opetushallituksen toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2007–2010 2005.)

3.2.1 Suunnittelu ja toteutus

Opetushallituksen strateginen toiminta perustuu kolmeen koko toimialan kattavaan alueeseen, jotka ovat tulevaisuuden oppimis- ja osaamistarpeet, yhteiskunnan elinkelpoisuus ja opetushallinnon tuottavuus. Kirjatun strategian toteuttaminen käytännössä tapahtuu neljään toiminta-alueeseen jaetun 22 toimenpidekokonaisuuden kautta. Toiminta-alueet ovat kehittäminen, suomenruotsalainen koulutus, laadunhallinta ja seuranta sekä toimialan palvelut. (Opetushallituksen toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2007–2010 2005.)

Opetushallituksen toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 2011–2014 on huomioitu taloudellisen kehityksen vaikutukset muun muassa koulutuksen rahoituksen riittävyyteen ja koulutuksen yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Sekä ammatillisen peruskoulutuksen että ammattitutkintoon valmistavan koulutuksen osalta todetaan opiskelijamäärien kasvaneen. Opetushallitus arvioi taloudellisen taantumän vuoksi ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien määrän pysyvänkin korkeana ja painottaa toimia osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi. (Opetushallituksen toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2011–2013 2009.)

Opetushallituksen toiminnassa erityisesti ammatilliseen aikuiskoulutukseen vaikuttavia toimintoja ovat tutkintojärjestelmän kehittämistehtävät sekä vuosittain tehtävät perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin liittyvät tutkintorakenne-esitykset. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen osalta suunnitelmassa on tehostettu toimeenpanoon liittyviä tukitoimia ja koulutuksen järjestäjien laadunvalvontatoimintaan on annettu uusia ohjeita. Opiskelijavalinnan käytäntöä on uudistettu siirtymällä sähköisiin palvelukokonaisuuksiin, ja muun muassa koulutustiedotuksessa käytössä ovat vain verkkojulkaisut. Myös koulutustoimikuntajärjestelmää kehitetään ja näyttötutkintojen järjestämisedellytysten käsittelyä on nopeutettu siirtymällä sähköisen järjestelmän käyttöön. (Opetushallituksen toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2011–2013 2009.)

3.2.2 Seuranta

Opetushallituksessa koulutuksen järjestäjien toteuttaman näyttötutkintokoulutuksen seurantaan käytetään valtakunnallista ja lähes kaikki koulutusalat kattavaa AIPAL-järjestelmää. AIPAL-järjestelmä on verkkosovelluksena toimiva sähköinen näyttötutkintojen palautejärjestelmä, jolla voidaan kerätä tutkinnon suorittajien kokemuksia. Karoitettavia osa-alueita ovat hakeutuminen, tutkinnon suorittaminen ja ammattitaidon hankkiminen. AIPAL-järjestelmän välityksellä palautetta antavat kaikki muut näyttötutkintojen suorittajat paitsi ne, joiden koulutus rahoitetaan työvoimapoliittisin perustein. Heidän koulutustansa seuraa ja palautteen vastaanottaa työhallinto OPAL-järjestelmää käyttäen. (Näyttötutkinnoissa otetaan käyttöön opiskelijapalautejärjestelmä 2008; Aipal 2013.)

AIPAL-järjestelmää on käytetty vuoden 2009 alusta ja se on sekä suomen- että ruotsinkielinen. Tutkinnon suorittajat antavat palautteen nimettömänä eikä vastaajan tietoja rekisteröidä järjestelmään. Palautteen raportoitumiseen vaaditaan vähintään viiden saman tutkinnon suorittajan antama palaute. Palautteessa vastataan enintään 30 kysymykseen, jotka koostuvat kaikille yhteisistä valtakunnallisista kysymyksistä ja oppilaitoksen omille tutkinnon suorittajilleen tekemistä kysymyksistä. Jos näitä oppilaitoksen kysymyksiä ei ole, niin palautteen antajat vastaavat vain kaikille yhteisiin kysymyksiin. Raportin valtakunnallisten kysymysten vastauksista saavat oppilaitos tai tutkintotilaisuuden järjestäjä, tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta, Opetushallitus ja opetusministeriö. Oppilaitoksen omista kysymyksistä raportoidaan vain kysymysten laatijalle. (Näyttötutkinnoissa otetaan käyttöön opiskelijapalautejärjestelmä 2008; Aipal 2013.)

Tutkinnon suorittajien antama palaute tuottaa tietoa näyttötutkintojärjestelmän toimivuudesta. Palaute on ensiarvoisen tärkeää ja saatuja tietoja käytetään laadun seuraamiseen ja toiminnan kehittämiseen.

3.3 Aikuiskoulutuksen rahoitus

Omaehtoisesta aikuiskoulutuksesta ja koulutuspolitiikasta kokonaisvastuu kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriölle.

”Ministeriö vastaa erityisesti seuraavista tehtävistä:

- aikuiskoulutuksen kattava järjestäjäverkko ja sen vakaat toimintaedellytykset,
- riittävä, kaikille avoin koulutuksen perustarjonta ja aikuisväestön osallistumista edistävät järjestämismuodot
- toimiva tutkintorakenne ja laadunvarmistus sekä
- opetushenkilöstön osaaminen ja kelpoisuus.” (Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

Omaehtoisesta aikuiskoulutuksesta poiketen työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen vastuu ei kuulu opetus- ja kulttuuriministeriölle vaan työ- ja elinkeinoministeriölle.

Samalla kun oppilaitos on saanut perustamisluvan joko valtioneuvostolta tai opetus- ja kulttuuriministeriöltä, on oppilaitos hyväksytty myös valtionrahoituksen piiriin. Osa rahoituksesta kuuluu omistajaorganisaatioiden vastuulle. Aikuiskoulutusorganisaatioiden omistajatahoja ovat kunnat tai kuntayhtymät, valtio ja yksityiset yhteisöt. Yksityisiä

yhteisöjä ovat esimerkiksi erilaiset yhdistykset, säätiöt ja yritykset. Yritykset ja julkisyhteisöt puolestaan vastaavat pääosin oman henkilöstökoulutuksensa toteutuksesta ja hankinnasta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

Aikuiskoulutuksen rahoitus voi olla valtionosuusjärjestelmästä rahoitettavaa tai tulosso-
pimuksiin perustuvaa. Valtionosuusjärjestelmässä opetus- ja kulttuuriministeriö päättää
valtionosuuksista ja tulosso-
pimusperusteisessa rahoitusmallissa ministeriö käy koulu-
tuksen järjestäjien kanssa tarvittavat neuvottelut rahoituksen perusteena olevista suo-
ritemääristä. Rahoitus perustuu siis opiskelijamääriin ja opiskelijakohtaisiin yksikköhin-
toihin (Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta). Näiden lisäksi oppilaitokset saa-
vat muuta rahoitusta esimerkiksi kunnilta, opiskelija- ja kurssimaksuista ja osan ne
rahoittavat itse. Omaehtoisen aikuiskoulutuksen pääasiallisena rahoituksena toimii val-
tionosuusjärjestelmä sekä opiskelijoiden maksamat kurssimaksut. Työvoimapolitiittisen
aikuiskoulutuksen rahoitus perustuu hankintatoimintaan, jolloin ELY-virastot tai TE-
keskukset maksavat koulutuksesta koulutuksen järjestäjille. Tällä tavoin rahoitettavasta
koulutuksesta suuri osa on eri näyttötutkintoihin valmistavaa koulutusta. (Opetus- ja
kulttuuriministeriö.)

Rahoituksessa kunnilla on lakisääteisesti velvollisuus lukion, ammatillisen peruskoulu-
tuksen ja ammattikorkeakoulujen rahoitukseen osallistumiseen. Näiden lisäksi kunnat
toimivat merkittävänä vapaan sivistystyön rahoittajina. Ammatillisen lisäkoulutuksen eli
ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta lakisääteinen kuntaosuus puuttuu. Näiden
koulutusten rahoitukseen osallistuu valtio, minkä lisäksi opiskelijoilta voidaan periä koh-
tuullisia opiskelijamaksuja. Valtionosuuden määrittelyssä käytetään keskimääräisiä kou-
lutuksen yksikköhintoja, jotka määritellään valtion talousarviossa vuosittain. (Opetus-
ja kulttuuriministeriö; Laki kuntien valtionosuuslain muuttamisesta.)

Näyttötutkintoja on mahdollista suorittaa myös ilman valmistavaa koulutusta, mikä
vaikuttaa rahoitukseen. Ammatillista lisäkoulusta järjestettäessä on mahdollista saada
hanke- ja kehittämisavustusta määrätyn työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän hoi-
tamiseen. Tämän lisäksi valtion talousarvioon sisällytettyjen määrärahojen puitteissa
voi saada myös muuta kehittämisavustusta. (Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta.)

3.4 Ammatillisen aikuiskoulutuksen säädökset Omniassa

Valtakunnalliset määräykset ja ohjeet ovat sitovia ja määräävät kaikkien koulutuksen järjestäjien toimintaa. Näiden valtakunnallisten ohjeiden lisäksi oppilaitoksilla on mahdollisuus tehdä omia ohjeistuksia, jotka voivat määritellä järjestettävää koulutusta valtakunnallista tasoa tarkemmin. Omniassa on katsottu, että valtakunnallinen taso on riittävän laaja ja annetut ohjeet tarpeeksi kattavia. Tämän vuoksi aikuisopistossa noudatetaan valtakunnallisia ammatillista aikuiskoulutusta koskevia ohjeita ja määräyksiä eikä näiden lisäksi ole koettu tarpeelliseksi laatia erillistä lisäohjeistusta.

4 Ammatillisen aikuiskoulutuksen kouluttajat

Hyvä kouluttaja on sekä oman alansa ammattitaitoinen osaaja että ryhmänsä ohjaaja. Varsinaisen opetustyön ohella hyvä kouluttaja toimii työnsä kehittäjänä työelämän odotuksia ja vaatimuksia aktiivisesti seuraten ja kuunnellen. Laaja oppilaitoksen ulkopuolinen ja eri oppilaitosten välinen verkostoituminen antaa kouluttajalle mahdollisuuden uusien yhteistyöpartnereiden ja sidosryhmien löytämiseen. Samalla omia opetuksen ja oppilaitoksen toimintamalleja voi tarkastella vertaamalla niitä muiden koulutuksen järjestäjien toimintoihin.

4.1 Kouluttajien kelpoisuus

Ammatillisten opintojen opettajan kelpoisuudesta määrätään, että opettajalta vaaditaan soveltuvaa korkeakoulututkintoa, opettajan pedagogisten opintojen kokonaisuutta ja vähintään kolmen vuoden pituista opettavan alan työkokemusta. Soveltuvan korkeakoulututkinnon suoritusmahdollisuuden puuttuessa tai opettavalla alalla edellytettävän erityisen vahvan ammattiosaamisen perusteella on koulutuksen järjestäjällä mahdollisuus hyväksyä erikoisammattitutkinnon tai muun soveltavan koulutuksen suorittanut henkilö. Tällöin kuitenkin edellytetään opettajan pedagogisten opintojen suorittamista ja vähintään viiden vuoden alakohtaista työkokemusta. Ammatillisen lisäkoulutuksen opettajaksi on kelpoinen sellainen henkilö, jolla on alan erikoisammattitutkinto tai muulla tavoin hankittu korkea ammattitaito. (Asetus ammatillisen opettajan kelpoisuudesta.)

Aikuiskoulutuksen osalta kelpoisuusehdot ovat samanlaiset: ylempi korkeakoulututkinto tai ammattikorkeakoulututkinto tai niiden puuttuessa alan korkein tutkinto ja opetus-tehtävää vastaava alakohtainen työkokemus kolmen vuoden ajalta sekä 60 opintopisteen laajuiset opettajan pedagogiset opinnot. Poikkeuksena tästä säädetään, että erityisin perustein sekä ammatillisen lisäkoulutuksen että ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmentavan koulutuksen kouluttajaksi on kelpoinen suorittuaan erikoisammattitutkinnon tai on muulla tavoin hankkinut korkean ammattitaidon. (Opetusalan ammattijärjestö OAJ.)

Ammatillisten opettajien kelpoisuusvaatimuksia on keskusteltu runsaasti. Asiaa selvittämään asetettiin vuonna 2009 työryhmä, joka tehtävänä oli etsiä ratkaisuehdotuksia muun muassa kelpoisuusvaatimuksien osalta. Erityisesti tarkastelu koski niitä aloja, joissa opettajien osaaminen on ollut ongelmallista tai ammattitaitoisien ja kelpoisuusvaatimusten mukaisen henkilökunnan saatavuus on ollut vaikeaa. Osa tekniikan ja liikenteen koulutusalaista kuului näihin tarkasteltuihin aloihin. Työryhmä ei päätenyt ehdottamaan kaikkien alojen opettajien pohjakoulutusvaatimusten muuttamista, mutta ehdotti lievennyksiä joillekin aloille. Työryhmän ehdotukseen esitettiin eriäviä mielipiteitä. Yksi näistä eriävien mielipiteiden esittäjistä oli Opetusalan ammattijärjestö, joka vastusti kelpoisuusvaatimusten muuttamista alhaisemmaksi kuin korkeakoulututkinto. Opetusalan ammattijärjestön käsityksen mukaan opettamisessa tarvitaan käytännön ammattitaidon lisäksi myös teoreettista osaamista. (Tammilehto, Pekkala & Suorsa-Aarnio 2010.)

Omnian aikuisopistossa autoalan perustutkinnon kouluttajilta edellytetään vähintään alakohtaisen erikoisammattitutkinnon suorittamista ja ammatillisen opettajan pedagogisten opintojen suorittamista. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen antaa paremmat valmiudet kouluttajana toimimiseen, mutta AMK-autoinsinöörin koulutus ei ole välttämätöntä.

4.2 Kouluttajien ammatillinen osaaminen

Ammatillisen opettajan osaamista ovat tutkineet Paaso ja Korento (2010), jotka jakavat ammatillisen opettajan osaamisen neljään osa-alueeseen: ammatillinen osaaminen, koulutuksen ja työelämän yhteistyöosaaminen, pedagoginen osaaminen ja työyhteisö-

saaminen. Ammatilliseen osaamiseen alueeseen Paason ja Korenon tutkimuksessa sisältyvät neljä osiota ovat käytännön työkokemus, ammattialan tiedot ja taidot, alan kehittäminen ja täydennyskoulutus sekä oman osaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutus. Koulutuksen ja työelämän yhteistyöhön puolestaan kuuluvat työelämälähtöinen osaaminen, työssäoppimisen näyttöjen järjestämiseen liittyvä osaaminen, opiskelijan työssäoppimisen näyttöjen ohjaus, työpaikkaohjaajien opastus ja koulutus, aikuiskoulutus ja näyttötutkinto-osaaminen, asiakaslähtöinen työelämän palvelu- ja kehittämistehtävän mukainen osaaminen sekä työelämäyhteistyöosaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutus. Pedagogisen osaamisen keskeisiä alueita ovat Paason ja Korenon mukaan pedagogiset tiedot ja taidot, opiskelijan huomioimisen hallitseminen sekä yksilönä että ryhmässä, opetussuunnitelma- ja opetusmenetelmäosaaminen, opetuksen suunnitteluosaaminen sekä pedagogisen osaamisen kehittäminen ja täydennyskoulutus. Työyhteisöosaaminen käsittää koulutusorganisaation strategiatyöosaamista, toiminnan suunnittelua, kehittämistä ja arviointia, koulutusorganisaation toimintajärjestelmän mukaista talousosaamista, resurssien hallintaa, yhteisöllisyyttä ja työhyvinvointiin liittyviä osa-alueita, alueyhteistyö-, kansallista ja globaali-osaamista sekä työyhteisön kehittämistä ja täydennyskoulutusta. (Paaso & Korento 2010: 41–92.)

Aikuiskoulutuksen opettajan ihannetta tutkimuksessaan kartoittivat Bergman, Kolunen & Pylvänäinen (2011). Kyselytutkimuksessa saatujen tulosten perusteella ihanteellinen aikuiskoulutuksen opettaja yleisellä tasolla tarkasteltuna on 6–10 vuoden kouluttajakokemuksen omaava, hänellä on vähintään 6–10 vuotta työkokemusta omalta alaltaan ja hän on pedagogisesti pätevä. Tuloksissa korostui ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen ja substanssiosaamisen vahvuus. Tutkimukseen osallistuneet pitivät välttämättömänä opettajien ammattitaidon ylläpitämisen työelämäjaksojen avulla. Erityisesti pitkä yhtäjaksoinen opetustehtävässä toimiminen koettiin opettajan substanssiosaamiselle haitalliseksi. (Bergman, Kolunen, & Pylvänäinen 2011: 26–34.)

Ammatillisen koulutuksen opettajalla ja aikuiskoulutuksen kouluttajalla on oltava laaja oman alansa osaaminen ja työelämässä hankittu ammattitaito voidakseen opettaa ammattialaa. Opetustyössä huomioitavaa on se, että teorian lisäksi opetetaan taitoja. Taidolla tarkoitetaan määritelmän mukaan kykyä osata tehdä joku asia hyvin. Taidon oppimisessa kuvataan olevan kolme erilaista vaihetta. Kognitiiviseen vaiheeseen liittyy teorian ymmärtäminen, assosiativisessa vaiheessa yhdistetään opittuja taitoja ja

tehdään harjoituksia ja autonomisessa vaiheessa taito jo hallitaan ja osataan ennakoida tilanteita. Kouluttajan tulisikin opetustyössään kiinnittää huomiota harjoittelun merkitykseen, koska helppojenkaan toimintojen taitaminen ei ilman harjoittelua onnistu. Taidon lisääntyessä toiminnot automatisoituvat eikä tekijä välttämättä kiinnitä kaikkiin työnsä vaiheisiin harjoitteluajan tavoin huomiota. Taitajankin voi olla vaikea selittää oman työnsä kulkua. Usein ammattilaisten työskentelyyn liittyy käsite hiljainen tieto. (Kuusimäki, Lahti, Lehtonen, Pullinen & Virtanen 2007: 7.)

Taidon oppimisessa merkittävää työtä tekevät työpaikkajaksojen työpaikkaohjaajat. Mestari-kisälliopetuksella on pitkät perinteet ja opetukselle tyypillistä on muun muassa tiivis vuorovaikutus. Mestari ohjaa kisälliään tietojen ja taitojen lisäksi tuntemaan oman alansa ammattikulttuuria. Taidon oppiminen vaatii harjoittelua, mutta harjoittelunkin tulee olla laadukasta, vaihtelevaa ja asialle omistautunutta. (Palonen 2011; Pekkilä 2012.)

4.3 Työpaikkaohjaajat

Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen jälkeen opiskelijat työskentelevät työpaikoilla. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen edellytyksenä on, että koulutustyöpaikalla on riittävästi opiskelijan vastuulliseksi kouluttajaksi sopivaa henkilökuntaa. Työpaikoilla tapahtuva koulutus perustuu ammatillisten perustutkintojen perusteiden ja näyttötutkinnon perusteiden mukaiseen koulutukseen ja ammattiosaamisen näyttöjen järjestämiseksi vaaditaan ammattitaidon, koulutuksen ja työkokemuksen osalta pätevää henkilökuntaa. (Asetus ammatillisesta koulutuksesta.)

Työpaikkaohjaajan koulutus on suositeltavaa, mutta ei pakollista. Opetushallituksen suosituksena on, että mahdollisimman monella työpaikkaohjaajana toimivalla olisi mahdollisuus osallistua koulutukseen. Koulutuksen etuna katsotaan olevan vuorovaikutuksen lisääntyminen työpaikkojen, oppilaitosten ja opiskelijoiden välillä ja tämän seurauksena työyhteisöjen ja koulutuksen kehittyminen. Yhteistyö työpaikan ja oppilaitoksen välillä sekä koulutettu työpaikkaohjaaja parantavat opiskelijan saamaa ohjausta, ammattitaitoa ja työelämävalmiuksia. Opiskelijan etujen lisäksi työpaikkaohjaajakoulutus parantaa työpaikoilla toimivien ohjaajavalmiuksia ja tarjoaa lisäeväitä oman työn kehittämiseen. (Työpaikkaohjaajien koulutus 3 ov 2012.)

Koulutuskuntayhtymä Omniassa järjestetään sekä yhteisiä että alakohtaisia työpaikkaohjaajien koulutustilaisuuksia. Koulutukset ovat kestoaltaan neljän aamu- tai iltapäivän laajuisia. Omnian työpaikkaohjaajakoulutuksen tapaamisten aiheena ovat oppimisen taidot, erilaiset oppijat, palaute ja arviointi sekä näytöt ja työturvallisuus. Näiden neljän kerran lisäksi koulutukseen kuuluu yksi pienryhmätapaaminen. (Koulutuskuntayhtymä Omnia 2013.)

5 Ammatillisten perustutkintojen perusteet

Autoalan perustutkinnon suorittaminen perustuu ammatillisen perustutkinnon perusteisiin. Ammatillisen perustutkinnon perusteet ovat samansisältöiset riippumatta siitä, millä tavalla tutkintoa suoritetaan. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa koulutuksen järjestäjän tehtävä on laatia ja hyväksyä ammatillisen perustutkinnon perusteita noudattava opetussuunnitelma. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen osalta koulutuksen sisällön ja järjestämisen tulee pohjautua ammatillisen perustutkinnon perusteisiin. Koulutuksen järjestäjä päättää sekä sisällöstä että järjestämistavasta. Ammatillisen perustutkinnon perusteet on Opetushallituksen määräys, jota on ehdottomasti noudatettava. Perustutkintoa kutsutaan niin sanotuksi alalietututkinnoksi.

Autoalan perustutkinnon perusteissa tutkinnon tavoite määritellään kuutta eri koulutusohjelmaa koskien seuraavasti:

Autoalan perustutkinnon suorittanut osaa toimia liikenneturvallisuuden huomioiden oma-aloitteisesti, täsmällisesti, luotettavasti ja joustavasti. Hän kykenee oppimaan uusia asioita. Alan tehtävissä on keskeistä osata asiakaskeskeinen, työturvallinen ja ympäristövastuullinen työskentelytapa. (Autoalan perustutkinto 2009.)

Ajoneuvoasentajat opiskelevat autotekniikan koulutusohjelman mukaisesti. Tämän koulutusohjelman tavoitteet perustutkinnon perusteiden mukaisesti ovat seuraavat:

Autotekniikan koulutusohjelman suorittanut osaa toimia ajoneuvoasentajan tehtävässä. Hän osaa huoltaa ja korjata asiakkaan ajoneuvon sekä palvella asiakasta. Hän tuntee alansa lainsäädännön asettamat vaatimukset ja osaa varmistaa ajoneuvon liikenneturvallisuuden ja toimivuuden. Hän hallitsee huolto- ja korjaustöihin liittyvät tavallisimmat työmenetelmät ja osaa valita oikeat aineet ja tarvikkeet. Hän tuntee työhönsä liittyvät vastuut ja veloitteet sekä työn

turvalliseen tekemiseen liittyvät työsuojelusäädökset. Hän osaa käyttää alalla yleisesti esiintyviä tiedonhankinta- ja viestintävälineitä. (Autoalan perustutkinto 2009.)

Koulutuksen järjestäjän velvollisuus on vastata siitä, että koulutuksen järjestämistavasta riippumatta opiskelijalla on mahdollisuus saavuttaa määrätyt tavoitteet, opiskelija saa riittävästi opetusta ja ohjausta oppilaitoksen kaikkina työpäivinä sekä oppilaitoksessa, työssäoppimisjaksojen aikana että ammattiosaamisen näyttöjen yhteydessä. Koulutuksen järjestäjä esittää ammatillisen perustutkinnon perusteiden toteutumisen laatimassaan opetussuunnitelmassa, johon sisältyy kaikkien koulutusalojen yhteinen osio ja tutkintokohtaisesti eriytyvä osio. Opetussuunnitelman lisäksi koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jossa opiskelijan yksilölliset lähtökohdat tarkentuvat.

Opetushallituksen määräys tutkintojen perusteista on valtakunnallinen ja velvoittaa samalla tavalla kaikkia koulutuksen järjestäjiä. Koulutuksen järjestäjällä on kuitenkin mahdollisuus omassa opetussuunnitelmassaan tarkentaa toimintaansa tekemällä kunta- tai oppilaitoskohtaisia lisäyksiä tai täydennyksiä.

5.1 Tutkinnon osat

Tutkintoon kuuluvat osat ja osaamisalat määritellään tutkinnon perusteissa. Jokainen tutkinnon osa vastaa ammatin jotakin osa-aluetta ja on työprosessissa erotettavissa itsenäiseksi kokonaisuudeksi. Tutkinnon perusteissa määritellään tutkinnon osissa vaadittavat ammattitaitovaatimukset, jotka perustuvat ammatin keskeisiin toimintoihin, erilaisten toimintaprosessien hallintaan ja alalla vallitseviin ammattikäytäntöihin. Ammattitaitovaatimukseen sisältyy sosiaalisten valmiuksien lisäksi muita yleisesti työelämässä tarvittavia taitoja. (Autoalan perustutkinto 2009.)

Autoalan perustutkintoon kuuluvia ammatillisia tutkinnon osia on viisi. Kaikille yhteisiä tutkinnon osia on kaksi, ja kolme muuta voi oppilaitoksen opetustarjonnan mukaisesti valita. Valinnaiset tutkinnon osat voivat joko laajentaa tai syventää opiskelijan osaamista. Tutkinnon suorittamistavasta riippumatta autotekniikan koulutusohjelman pakolliset kaksi tutkinnon osaa ovat auton tai moottoripyörän huoltaminen ja auton korjaaminen.

5.2 Omnian opetussuunnitelma

Omnian aikuisopistossa ajoneuvoasentajiksi autoalan perustutkinnossa opiskelevat noudattavat opinnoissaan Opetushallituksen määräystä ammatillisten perustutkintojen perusteista. Pakolliset tutkinnon osat ovat kaikille yhteiset, eikä niitä voi muuttaa tai vaihtaa. Valinnaisia tutkinnon osia tulee olla kolme. Omnian aikuisopistossa valinnan voi tehdä neljästä tarjolla olevasta tutkinnon osasta: sähkövarusteiden mittaus ja korjaus, moottorin ja voimansiirron huolto/korjaus, auton korin sähkövarustelutyöt tai auton lisävarustetyöt.

Henkilöautomekaanikon ammattitutkintoon tähtäävä ammatillinen lisäkoulutus on tarkoitettu syventämään aiemmin hankittua automekaanikon koulutusta tai ammatillista osaamista. Ammattitutkinto muodostuu kaikille pakollisista kolmesta tutkinnon osasta, jotka ovat henkilöautomekaanikon, henkilöautotekniikan ja autosähkötekniikan yleistaidot. Pakollisten osien lisäksi valitaan kaksi erilaista suuntautumisvaihtoehtoa neljästä vaihtoehdosta: moottorin ja voimansiirtolaitteiden mekaaniset korjaukset, alusta-, jarru- ja ohjausjärjestelmien mekaaniset korjaukset, moottorin, vaihteiston ja ajodynamiikan ohjausjärjestelmät tai korin sähköjärjestelmät.

6 Näyttötutkinto ja henkilökohtaistaminen

6.1 Yleistä näyttötutkinnosta

Näyttötutkinto on joustava tutkinnon suorittamistapa, joka on erityisesti suunnattu aikuisille. Näyttötutkinnot perustuvat siihen, että tutkinnon suorittajan ammattitaito näytetään omalla osaamisella todellisissa työelämän tehtävissä. Merkittävää ei ole se, millä tavoin osaaminen on hankittu vaan se, mitä oikeasti osataan. Tutkinnon suorittaja voi ennen näyttöä osallistua valmistavaan koulutukseen tai tarvittavan ammattitaidon omaava henkilö voi tehdä näyttötutkinnon pelkän aiemmin hankitun osaamisensa perusteella. (Näyttötutkinto-opas 2012: 15.) Ammattitaitoa on voinut kartuttaa esimerkiksi työkokemuksen tai harrastuksen avulla. Näyttötutkintona voi suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja.

Näyttötutkintojärjestelmässä periaatteina ovat kolmikantayhteistyö, tutkintojen riippumattomuus ammattitaidon hankkimistavasta, tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen osoittamalla ammattitaito tutkintotilaisuuksissa ja henkilökohtaistaminen. Kolmikantayhteistyö sisältää työnantaja- ja työntekijätahojen ja opettajien tiivistä yhteistyötä tutkintorakenteen ja tutkinnon perusteiden laatimisessa ja päätöksenteossa, koulutus- ja tutkintotoimikuntien työskentelyssä sekä näyttötutkintojen suunnittelu-, järjestäminen ja arviointityössä. (Näyttötutkinto-opas 2012: 15.)

Näyttötutkintojärjestelmä on aloitettu 1990-luvun puolivälissä, minkä jälkeen sitä on kehitetty paljon ja uudistettu useaan kertaan. Aikuiskoulutuksen suosion myötä ovat lisääntyneet sekä näyttötutkintoihin osallistuneiden että tutkintoa suorittavien määrät ja näyttötutkinnoilla on nykyisin koulutusjärjestelmässä vakiintunut asema. Näyttötutkintojen järjestämisestä koituihin kustannuksiin näyttötutkinnon järjestäjä saa valtionosuusrahoitusta. Valtionosuutta saa tutkintojen lisäksi näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen. Valtionosuusjärjestelmän ulkopuolelle jäävät koulutuksen järjestäjät voivat hakea avustusta Opetushallitukselta. Valmistavan koulutuksen ja näyttötutkintojen järjestämisen rahoitukseen osallistuvat opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, työnantajat ja tutkinnon suorittajat. Tutkinnon suorittajat maksavat tutkintokohtaisen tutkintomaksun, joka opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä vuonna 2012 on 58 euroa. (Näyttötutkinto-opas 2012: 15–16, 21.)

Näyttötutkintona tai ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavat perustutkinnot ovat keskenään vastaavia. Näyttötutkinnot ovat kansainvälisesti vertailukelpoisia ja antavat ammatillisen kelpoisuuden myös muissa EU-maissa. Omnia aikuisopistossa pääsääntöisesti kaikki tutkinnon suorittajat osallistuvat valmistavaan koulutukseen. Pelkän aiemmin hankitun osaamisen perusteella näyttötutkinnon suorittamiseen hakeutuvien henkilöiden kohdalla osaamisen tasoon ja laatuun kiinnitetään tutkinnon perusteiden kriteerien mukaisesti erityistä huomiota.

6.2 Näyttötutkinto

Näyttötutkintojen järjestämisen edellytyksenä on tutkintotoimikunnan ja koulutuksen järjestäjän välinen näyttötutkintojen järjestämissopimus. Tämä sopimus voidaan solmia myös jonkun muun tarvittavan asiantuntemuksen omaavan tahon ja tutkintotoimikun-

nan välillä. Järjestämissopimus on luonteeltaan sitova ja se velvoittaa yhtäläisesti sekä tutkintotoimikuntaa että tutkinnon järjestäjää. Näyttötutkintojen onnistuneen järjestämisen perustana on eri toimijoiden välinen alueellinen yhteistyö. Tarkoituksenmukainen yhteistyö koskee näyttötutkintojen suunnittelua, toteuttamista ja järjestämistä kaikkien osapuolten asiantuntemusta ja vahvuuksia hyödyntäen. Näyttötutkintojen järjestäminen perustuu useisiin lakeihin ja asetuksiin, joiden lisäksi toimintaa säätelevät erilaiset määräykset ja toimintaohjeet (liite 1). Lisäksi näyttötutkintojärjestelmässä on useita eri toimijoita, joilla on määrätty tehtävät (liite 2). (Näyttötutkinto-opas 2012: 11–12.)

Näyttötutkinto suoritetaan todellisissa työtehtävissä erillisissä tutkintotilaisuuksissa tutkinnon suorittamiseen tähtäävän suunnitelman mukaisesti. Varsinaisten työtehtävien lisäksi osaamista voidaan täydentää esimerkiksi kirjallisin kuvauksin, videoinnin ja haastattelun avulla. Ammattitaidon osoittamisesta on määrätty tutkinnon perusteissa, joita on noudatettava. Näyttötutkintoa suoritettaessa arviointi keskittyy ammattitaidon määrittämiseen. Osaamisen tasoa arvioidaan suhteessa tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin määrättyissä arviointikohteissa ja määrättyillä kriteereillä. Ennakolta määrätty arvioijat määrittelevät tutkinnon suorittajan ammattitaitoa henkilökohtaistamiseen liittyvän suunnitelman mukaisesti. Arvioinnista todetaan, että se on suunnitelmallista ja sen tulee sisältää kaikki määrätty arviointikohteet. Näyttötutkinnossa ei ole jatkuvan arvioinnin periaatetta. (Näyttötutkinto-opas 2012: 29–30.)

Tutkinnon suorittajan arviointi on kolmikantaperiaatteen mukaista ryhmätyötä ja yhteisesti laaditusta arvioinnista tehdään arviointiesitys tutkintotoimikunnalle. Arviointiaineistoon kuuluvat laajat tutkintosuoritusten arvioinnit, tutkinnon suorittajan itsearviointi sekä mahdolliset muut arviointiin liittyvät asiakirjat. Hyvän arviointiprosessin osa on tutkinnon suorittajalle annettava palaute arvioinnista. Jos arvioinnissa tapahtuu virhe, siihen voi hakea oikaisua. Arvioijien kelpoisuudesta todetaan, että heillä pitää olla hyvä ammattitaito arvioimansa näyttötutkinnon alalla ja heidän on tunnettava sekä näyttötutkinnon perusteet että tutkintosuoritusten arviointikriteerit. Arvioijien valintaan vaikuttavat esteellisyyksymykset esimerkiksi silloin, jos arviointia suorittaa valmistavassa koulutuksessa opettanut opettaja tai työpaikkaohjaaja. Esteellisyyden osalta noudetaan hallintolakia. (Näyttötutkinto-opas 2012: 30.)

Näyttötutkintojen järjestämissopimuksen mukaisesti arvioijat tulee perehdyttää sekä tehtäväänsä että yksittäisiin tutkintotilaisuuksiin. Perehdyttämisen tarkoituksena on muun muassa taata näyttötutkinnon suorittajan oikeudenmukainen ja ammattitaitoinen arviointi. Näyttötutkintojen asiantuntijoita ovat näyttötutkintomestarikoulutuksen saaneet henkilöt. Näyttötutkintomestarit ovat koko näyttötutkintojärjestelmän, oman alansa näyttötutkintojen että näyttötutkintojen arvioinnin asiantuntijoita. Pyrkimyksenä on, että näyttötutkintojen arvioinnissa olisi mukana vähintään yksi näyttötutkintomestari. (Näyttötutkinto-opas 2012: 38–39.)

Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen arviointiin sisältyvien kurssisuoritusten arviointi on kolmiportainen: kiitettävä (3), hyvä (2) ja tyydyttävä (1). Arviointi näkyy valmistavan koulutuksen osallistumistodistuksessa, mutta muista osallistumistodistukseen tulevista tiedoista päättää koulutuksen järjestäjä. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta antaa mahdollisuuden tehdä oikaisupyynnön näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen arvioinnista, jos opiskelija on siihen tyytymätön. (Näyttötutkinto-opas 2012: 39–40.)

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot suoritetaan näyttötutkintoina ja niiden arviointi on kaksiportainen: hyväksytyt tai hylätyt. Suoritettuaan kaikki näyttötutkinnon osat hyväksytyksi, saa tutkinnon suorittaja tutkintotoimikunnalta virallisen tutkintotodistuksen. Tutkinnon suorittaneella on mahdollisuus oppilaitoksen kautta anoa ammattikirjaa. Ammattikirjan merkitään kaikki hyväksytyt tutkinnot, osatutkinnot, muu mahdollinen koulutus ja työsuhteet. Työnhakutilanteessa ammattikirjasta on hyötyä, koska kaikki työnhaun kannalta merkitsevä tieto on yhdessä asiakirjassa.

6.3 Henkilökohtaistaminen

Henkilökohtaistamisella tarkoitetaan näyttötutkinnon suorittajan ja valmistavaan koulutukseen osallistuvan opiskelijan ohjaus-, neuvonta- ja tukitoimien suunnittelua ja toteutusta. Henkilökohtaistamisessa voidaan erottaa kolme toisiinsa tiiviisti sitoutuvaa vaihetta: näyttötutkintoon ja valmistavaan koulutukseen hakeutuminen, tutkinnon suorittaminen ja ammattitaidon hankkiminen. Henkilökohtaistamisesta vastaa koulutuksen järjestäjä ja siinä nojaututaan tutkinnon perusteisiin muun muassa ammattitaitovaatimusten, arvioinnin kohteiden ja kriteereiden osalta ja se dokumentoidaan määrättyllä

tavalla. Erityisryhmien henkilökohtaistamisessa on lisämääräyksiä. (Näyttötutkinto-opas 2012.)

Koulutuksen järjestäjän ohjaustoiminta alkaa koulutukseen hakeutumisen yhteydessä, jolloin selvitetään aiemmin hankittu osaaminen. Tarvittaessa hakeutuja ohjataan hänelle paremmin soveltuvan tutkinnon suorittajaksi tai mahdollisesti kokonaan toiselle koulutuslalle. Tutkinnon suorittajaksi hakeutuvan henkilön osaamisen tunnistamiseen käytetään monipuolisia menetelmiä ja tämän perusteella arvioidaan ehdotusta osaamisen tunnustamiseksi. (Näyttötutkinto-opas 2012: 32–33.)

Henkilökohtaistaminen tehdään tutkinnon järjestäjän ja tutkinnon suorittajan välillä kirjallisena suunnitelmana. Suunnitelmassa selvitetään miten, missä ja milloin tutkinnon suorittaja esittää tutkinnon perusteissa edellytettävän ammatillisen osaamisensa. Suunnitelma tehdään koskemaan kaikkia tutkinnon osia ja sitä päivitetään tarvittaessa. Tarvittaessa tutkinnon osan suorittamiseen liittyvästä osaamisesta esitetään tutkinto-toimikunnalle dokumentti tai dokumentteja tunnustettavaksi. Aiemman osaamisen ajantasaisuus voidaan varmistaa vaikka varsinaisesti aikarajaa osaamisen hankkimiselle ei ole. Osaamisen tunnustaminen tulee tehdä välittömästi tutkinnon suorittamiseen hakeutumisen jälkeen. Henkilökohtaistamisessa huomioidaan ammattitaidon osoittamiseen liittyvät seikat kuten työpaikat ja niiden esteettömyys, toimintatavat, erillisjärjestelyt, tarvittavat apuvälineet, lukivaikeudet tai muut erityisen tuen tarpeet. Huomioitavaa on, ettei arviointia henkilökohtaisteta vaan vaatimukset ammatillisen osaamisen suhteen ovat kaikille samat. (Näyttötutkinto-opas 2012: 36.)

Henkilökohtaistamisessa ammattitaidon hankkimisen suunnittelussa tarkastellaan tutkinnon suorittajan kokonaistilannetta, johon kuuluvat elämäntilanne, aikaisempi osaaminen, oppimistarpeet ja mahdollisuudet työssä oppimiseen. Lisäksi sovitaan oppimisympäristöistä, koulutuksen järjestämisen muodoista, arviointimenetelmistä ja ohjauksen tukitoimista. Tärkeänä pidetään sitä, että opiskelija tai tutkinnon suorittaja ottaa itse vastuuta itsestään sekä oppijana että omien oppimispolkujen ja opiskeluvaihtojen suunnittelijana. (Näyttötutkinto-opas 2012: 36.)

Henkilökohtaistamiseen liittyvät asiat kirjataan koulutuksen järjestäjän henkilökohtaistamista koskevaan asiakirjaan Opetushallituksen ohjeen mukaisesti. Henkilökohtaista-

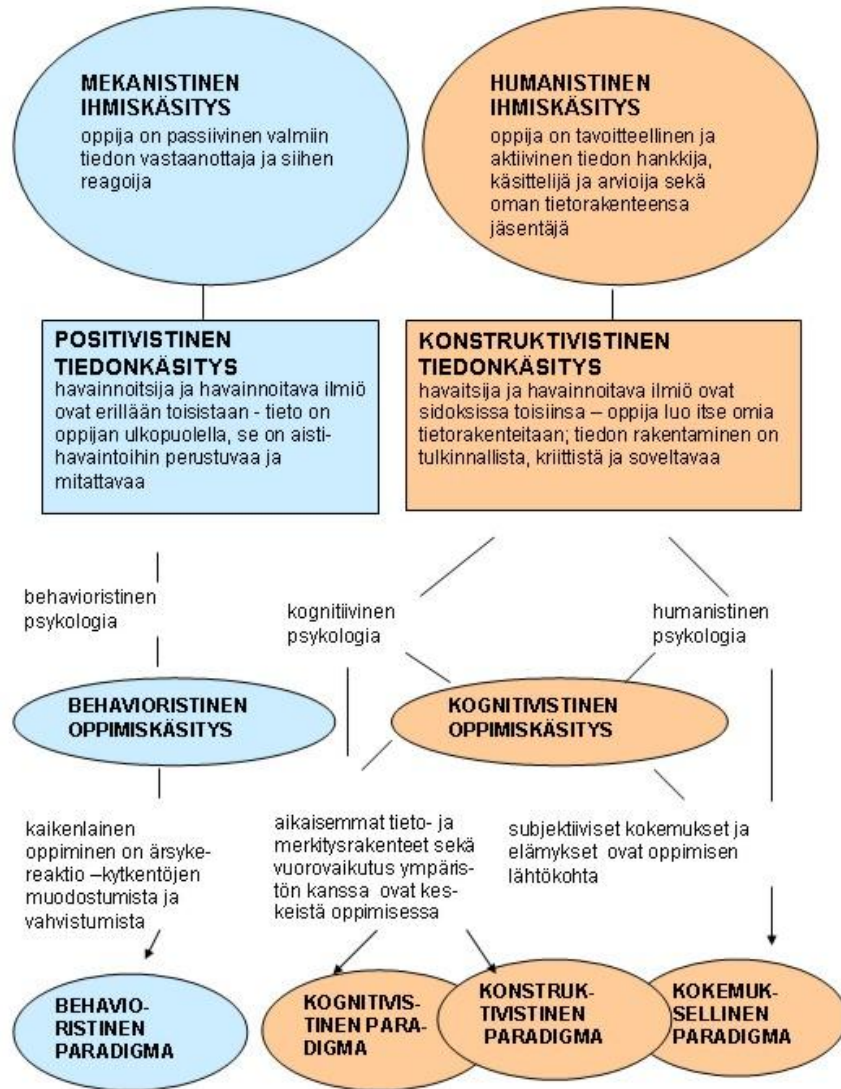
mista koskeva asiakirja allekirjoitetaan aina, myös silloin kun henkilökohtaistaminen tehdään sähköiseen järjestelmään. Joissakin tapauksissa henkilökohtaistamisen lisäksi laaditaan opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS). (Näyttötutkinto-opas 2012: 36.)

7 Oppimiskäsitykset ja opetustoiminta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa

7.1 Oppimiskäsitykset

Oppimiskäsityksellä tai oppimisteorialla tarkoitetaan jonkinlaista teoreettista mallia ihmisen oppimisesta. Oppimiskäsitysten taustalla ovat erilaiset ihmiskäsitykset ja niihin perustuvat tiedonkäsitykset (kuvio 1).

OPPIMISKÄSITYSTEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Kuvio 1. Oppimiskäsitysten teoreettiset lähtökohdat (Pylkkä).

Mekanistiseen ihmiskäsitykseen ja positivistiseen tiedonkäsitykseen pohjautuvan behavioristisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen perustuu ärsykkeisiin ja niitä seuraaviin reaktioihin. Toivotunlaista käyttäytymistä palkitaan ja ei-toivotusta käyttäytymisestä annetaan rangaistus. Oppimiskäsityksen oletuksena on, että tavoitellusta reaktiosta tulee pysyvä eli se opitaan yhdistämällä oikeaan ärsykkeeseen toivottu toiminta. (Pylkkä Tynjälän 1999: 29–31 mukaan.)

Humanistiseen ihmiskäsitykseen ja konstruktivistiseen tiedonkäsitykseen perustuvat oppimiskäsityksistä kognitiivinen, humanistinen ja konstruktivistinen. Kognitiivisessa oppimiskäsityksessä kiinnostuksen kohteena on ihmisen tiedon prosessointi oppimisessa. Oppija ymmärretään tiedon monipuolisena käsittelijänä. Kognitiivisen oppimiskäsityksen mukaan mielekkään oppimisen perustana ovat käytännön ongelmat ja ristiriidat, joihin oppija etsii ratkaisua uutta tietoa etsimällä tai aiempaa tietoa järjestelemällä. Uuden tiedon omaksumisen edellytykseksi koetaan aikaisemman tiedon olemassa olominen. (Pylkkä Lindblom-Ylänteen & Nevgin 2003: 16 mukaan).

Humanistisen eli kokemuksellisen oppimiskäsityksen tavoitteena on itsensä toteuttaminen ja kasvu. Oppiminen perustuu aiempiin kokemuksiin sekä kykyyn arvioida omia kokemuksia ja omaa oppimistaan. Tarvittavien ominaisuuksien eli itseohjautuvuuden, minän kasvun ja valmiuden itsereflektioon ajatellaan olevan ihmisellä automaattisesti. (Pylkkä Rauste-von Wrightin 1997: 17 mukaan.) Kokemuksellisessa oppimisessa käytetään hyväksi erilaisia aistikanavia, erilaisia tunteita ja elämyksiä sekä mielikuvia ja mielikuvitusta eli kaikenlaisia kertyneitä kokemuksia. Konstruktivistisen tiedonkäsityksen mukaisesti oppiminen on tiedon ymmärtämistä ja syventämistä. (Pylkkä Leppilammen & Piekkarin 1998: 9–11 mukaan.)

Konstruktivistisen oppimisen ajatellaan olevan aktiivinen tiedon rakentamisen prosessi. Oppimisen perustana pidetään ajatusta siitä, että tietoa ei voida siirtää vaan oppija kokoaa sen itse. Tähän vaikuttavat opittavasta asiasta olevat aikaisemmat tiedot, käsitykset ja kokemukset, joiden perusteella oppija tekee omia havaintojaan ja tulkintojaan. Oppiminen on sidoksissa sekä tilanteeseen, asiayhteyteen että vuorovaikutukseen. (Pylkkä.)

Maijaliisa Rauste-von Wright ja Johan von Wright (1994) kuvaavat konstruktivistisiä seuraavilla yleistyksillä:

- uutta tietoa omaksutaan käyttämällä aiemmin opittua
- oppiminen on oppijan oman toiminnan tulosta
- toimintaa ohjaa sen tavoite, ja tavoitetta ohjaavat oppimisen kriteerit – mutta oppimista säätelee se, mitä oppija tekee
- ymmärtämisen painottaminen edistää mielekästä tiedon jäsentämistä
- sama asia voidaan käsittää ja tulkita monella eri tavalla
- opitun siirtäminen uusiin tilanteisiin riippuu tietojen ja taitojen kytkeytymisestä toisiinsa
- sosiaalisella vuorovaikutuksella on keskeinen rooli oppimisessa
- tavoitteellinen oppiminen on taito, jota voi oppia
- oppimisen arvioinnin tulisi olla monipuolista

- opetussuunnitelmien tulisi olla joustavia ja ottaa huomioon niin oppijan valmiudet kuin tiedon suhteellisuus ja muuttuvuuskin. (Pylkkä.)

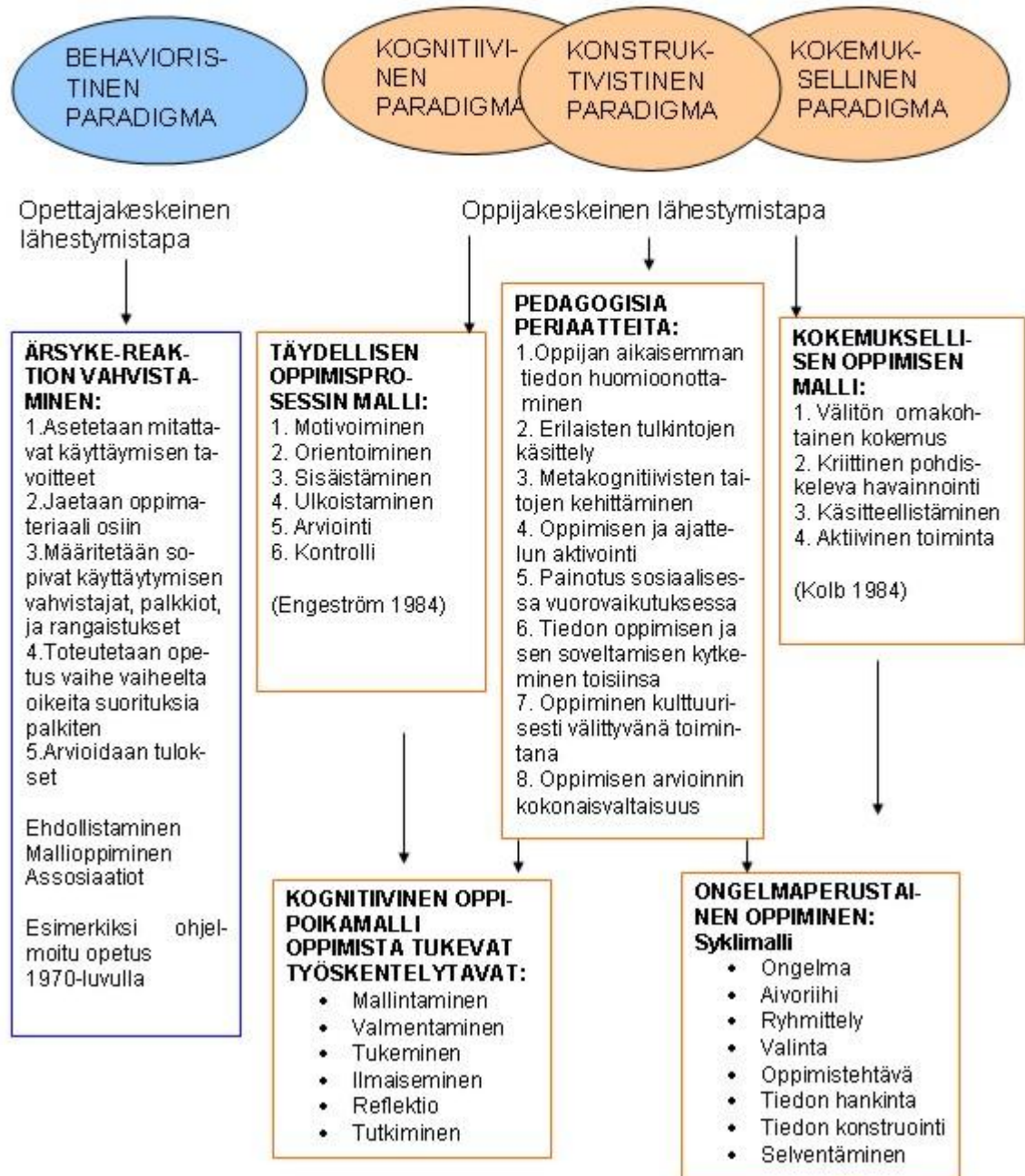
Näiden perinteisten oppimiskäsitysten mukaan lokeroituista oppimisen ja opettamisen tavoista painopiste on siirtynyt kohti oppimisen ohjaamista, millä pyritään vahvistamaan elinikäiseen oppimiseen tähtääviä taitoja.

Elinikäisellä oppimisella tarkoitetaan erilaisia jatkuvaan oppimiseen, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden sekä työelämän muuttuvien olosuhteiden hallitsemiseen liittyviä valmiuksia (Elinikäisen oppimisen avaintaidot 2010). Elinikäisen oppimisen tavoitteena on muun muassa antaa välineitä yhteiskuntaan integroitumiseen ja sen toimintaan osallistumiseen. Ammatillisen koulutuksen Leonardo da Vinci ja aikuiskoulutuksen Grundtvig-ohjelmat ovat yhtenä osana elinikäisen oppimisen ohjelmassa. (Euroopan Unioni 1995–2013.)

Elinikäiseen oppimiseen liittyy myös opettajan roolin muuttuminen. Käytännön työskentelyssä opettajakeskeisestä opetustavasta on entistä vahvemmin siirrytty oppijakeskeisiin menetelmiin (kuvio 2). Opettaja ei ole pelkkä tiedonantaja tai -siirtäjä vaan opettajan tehtävänä yhä enemmän on ohjata opiskelijaa oikean tiedon etsimiseen ja löytämiseen. Saatavilla olevan tiedon määrä on merkittävän runsasta, ja kaikkeen tietoon on osattava suhtautua kriittisesti. Opetuksen yhteydessä opettajan tulisikin voida arvioida ja ohjata opiskelijoita arvioimaan tiedon oikeellisuutta sekä johdatella tiedon yhdistelemistä aiemmin osattuun. Opettämisen painopisteen muuttuessa on opettajan huolehdittava omasta didaktisesta ja pedagogisesta osaamisestaan ja tarpeen mukaan päivitettävä omia opetustaitojaan ja -menetelmiään.

OPPIMISKÄSITYKSISTÄ OPPIMISEN OHJAAMISEEN

esimerkkejä siitä, mitä eri paradigmoista on seurannut opettamiseen

Kuvio 2. Oppimiskäsityksistä oppimisen ohjaamiseen (Pylkkä).

7.2 Kouluttajan opetustoiminta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa

Kouluttajan omaa opetustoimintaa ohjaa hänen henkilökohtainen käsityksensä oppimisesta ja opetuksesta. Pedagoginen ajattelu ja käytännön toimintaa ohjaava käyttötieteen kehittäminen perustuvat erilaisiin oppimiskäsityksiin. (Pylkkä.) Pedagogiikka on synonyymi kasvatustieteelle, ja opetuksen yhteydessä sillä tarkoitetaan yleisesti opetuksen järjestämisen tapaa. Termit pedagogiikka ja didaktiikka esiintyvät usein samassa yhteydessä. Didaktiikalla tarkoitetaan oppia opettamisesta eli didaktiikassa kiinnostuksen kohteena on se, millaista on hyvä opetus.

Aikuisten oppimiseen ja opettamiseen sisältyy useita erityispiirteitä, joihin käsite andragogiikka sopii perinteistä pedagogiikkaa paremmin. Andragogiikassa huomioidaan aikuisten oppimisen erityispiirteitä, ja termi tarkoittaa itseohjautuvan oppimisen teoriaa. Aikuisten opettamisessa korostuvia asioita ovat muun muassa opiskelijoiden henkilökohtaiset oppimistavoitteet ja odotukset opiskelun mielekkyydestä, opiskelijoiden kriittisyys, käytännössä tarpeettomaksi koettavan tiedon opettelu hankaluus, olemassa olevien asenteiden ja käsitysten vaikutus oppimiseen.

Aikuisten opettamisessa korostuu konstruktivinen oppimiskäsitys. Oppiminen perustuu aiempiin tietoihin, joita lisätään, täydennetään ja muokataan. Opittujen asioiden kokeileminenkin on osa oppimista. Jotta opittuja asioita osataan hyödyntää uusissa tilanteissa, on tärkeää ymmärtää, miksi tietyt asiat tulee osata. Miksi-kysymyksiin vastaaminen on oppimistilanteissa tärkeää. Konstruktivisen oppimiskäsityksen painopiste on oppijan toiminnassa, mutta myös opetus on merkittävää. Käytännössä harva aikuisopiskelija on andragogiikan opin mukaisesti täysin itseohjautuva, joten opettajan merkitys on kuitenkin suuri. Opettajaa tarvitaan ohjaamaan oppimista tavoitteelliseen suuntaan, arvioimaan oppimista, ylläpitämään motivaatiota, valitsemaan opetusmateriaalia sekä luomaan oppimisympäristö, joka mahdollistaa oppimisen opiskelijan omista lähtökohdista. (Rauste-von Wright & von Wright 1994.)

Konstruktivistisen koulutusprosessin keskeisiä asioita Rauste-von Wright (Pylkkä Rauste-von Wrightin 1997: 19 mukaan) kuvaa seuraavasti:

- opetussuunnitelmaan kirjataan vain keskeiset tavoitteet ja ideat, jotka mahdollistavat koulutusvaiheen kokonaisosaamisen; hyvän osaamisen kriteerit esitetään
- oppiminen on oppijan aktiivinen tiedon konstruointiprosessi; oppija valikoi ja tulkitsee informaatiota aikaisemman oppimansa ja odotustensa pohjalta
- ymmärtäminen ja ajattelu ovat aina keskeisiä oppimisessa; tavoitteena on, että oppijalle syntyy omiksi ja tärkeiksi koettuja ongelmia, jotka ovat koulutuksen kannalta relevantteja
- oppiminen on aina konteksti- ja tilannesidonnaista; ihminen oppii jatkuvasti, myös koulutustilanteiden ulkopuolella
- hyvän opettajuuden edellytys on taito luoda oppimisympäristöjä, jotka herättävät oppijassa kysymyksiä ja auttavat häntä konstruoimaan vastauksia ymmärtäen, mihin ollaan pyrkimässä; oleellista opettajan toiminnassa on sekä opiskeltavan asian kannalta tärkeiden kysymysten viittäminen että opiskelijoiden ajattelu- ja ymmärtämisvalmiuksien harjaannuttaminen antamalla heille monipuolisia mahdollisuuksia saada palautetta toiminnastaan
- koulutuksen keskiöön nousee oppimaan oppimisen valmiuksien oppiminen.

Rauste-von Wrightin kuvaamat asiat ovat mielestäni vahvasti läsnä käytännön työskentelyssä sekä oppimisen että opettamisen osalta. Jos konstruktivistinen lähtökohta halutaan huomioida myös opetussuunnitelmassa, niin toteutus tulee tehdä sen laatimisen yhteydessä. Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä on totuttu melko tiukaksi määrättyihin kriteereihin ja näitä kriteerejä on myös totuttu noudattamaan. Pelkät hyvän osaamisen kriteerit saattaisivat johtaa opiskelijoiden eriarvoistumiseen eri oppilaitosten välillä.

Aikuiskoulutuksessa opetuksen tapaan ja laatuun on kiinnitettävä erityistä huomiota, koska aikuisten opettaminen on monelta osin haasteellisempaa kuin esimerkiksi nuorten opettaminen. Suurimpana erona nuorten ja aikuisten opettamisen välillä on se, että monella aikuisella saattaa olla aikaisempi tutkinto joko samalta tai joltakin muulta alalta ja mahdollisesti hyvinkin pitkä käytännön työkokemus. Opetuksessa tuleekin tiedostaa se, että aikuisopiskelijat tulevat opiskelemaan, koska he haluavat laajentaa olemassa olevaa osaamistaan tai haluavat oppia jotakin ihan uutta. Voidakseen vastata opiskelijoiden odotuksiin opettajan tulee ylläpitää ja kehittää sekä omaa ammattitaitoaan että opetustaan.

Opetuksen onnistumisen voinee kiteyttää opettavan asian sisällölliseen hallintaan sekä aiheen ja kohderyhmän kannalta mielekkään opetustavan valintaan. Hyväntään opettamisen tavoitteena ei ole opettaminen vaan oppiminen (Engeström 1987).

7.3 Minä itse ammatillisena kouluttajana

Oma toimintani ammatillisena kouluttajana perustuu lähinnä konstruktiiviselle oppimiskäsitykselle. Kaiken opetuksen kulmakivenä pidän sitä, että perusteet ja teoria pitää osata, mutta pyörää ei tarvitse keksiä uudestaan. Aikuiskoulutuksessa rakennetaan vanhan päälle uutta eli olemassa olevaa tieto- ja taitopohjaa vahvistetaan ja laajennetaan. Olemassa oleva tieto- ja taitopohja saattaa vahvuuden lisäksi olla haaste. Jos asioita on aiemmin opittu virheellisesti, niistä poisoppiminen on usein työlästä.

Aikuisopiskelijaryhmät ovat usein hyvin heterogeenisiä. Ryhmään saattaa kuulua hyvin eri-ikäisiä opiskelijoita, joilla kaikilla on erilainen koulutustausta, työkokemus sekä erilaisista kansalaisuuksista johtuen myös erilainen kielitaito. Aikuisopiskelijoiden edellisestä opiskelusta tai kouluttautumisesta on saattanut kulua vuosia, joten opiskelutottumukset saattavat olla unohduksissa tai ne voivat kokonaan puuttua. Myös erilaiset ja eriaisteiset lukivaikeudet ovat tavallisia. Ryhmän vaihtelevasta koostumuksesta huolimatta aikuisopiskelijoita yleensä yhdistää hyvä motivaatio: opiskelemaan halutaan tulla, ja opinnot halutaan myös saada valmiiksi. Tavoitteena on työllistyminen uudelle alalle.

Kouluttajalle heterogeeninen ryhmä asettaa vaatimuksia. Erilaisten oppijoiden ryhmässä on kiinnitettävä erityistä huomiota didaktiikkaan ja pedagogiikkaan. Erilaisia opetusmenetelmiä on käytettävä riittävän runsaasti ja tarpeeksi vaihtelevasti. Aineenhallinnan osalta ryhmän koostumuksella ei ole merkitystä; joka tapauksessa kouluttajan on opettamansa asia hallittava perinpohjaisesti ja osaamisen on oltava ajanmukaista. Huomioitavaa on, että ajoneuvoasentajan koulutuksessa on kyseessä taitoaineen opettaminen. Taidon oppiminen on hidasta, ja minkä tahansa taidon oppiminen vaatii useita toistokertoja. Yhtenä merkittävänä omassa opetuksessani pidän sitä, että näytän opiskelijoille paljon erilaisia työvaiheita ja toisinaan isompiakin kokonaisuuksia. Näyttämällä varmistan sen, että opiskelijat suullisen ja kirjallisen opetuksen lisäksi näkevät saman asian oikeilla työvälineillä ja –menetelmillä tehtynä.

Aikuisten opettaminen on haastavaa ja vaatii opettajalta joustokykyä. Aikuiset käsittelevät tietoa eri tavoin ja usein esitetään paljon kysymyksiä. Kysymyksille ja vastauksille pitää opetuksessa olla riittävästi aikaa. Aikuisopiskelijat ovat vaativia, mutta antavat rakentavan palautteen lisäksi myös mielellään pienemmistäkin asioista positiivista palautetta.

8 Tutkinnon suorittaminen Omnian aikuisopistossa

Omnian aikuisopistossa autoalan perustutkinnon suorittaminen koostuu kolmesta osasta, jotka ovat hakeutuminen, tarvittavan ammattitaidon hankkiminen ja tutkinnon suorittaminen. Tutkinnon suorittamiselle varataan aikaa kaksi lukuvuotta. Opiskelun alku on teoriapainotteinen, mutta myös käytännön taitoja harjoitellaan. Alun jälkeen opiskelu painottuu työssäoppimispaikoille jaksoilla, joihin on integroitu lähipäiviä noin kerran kuukaudessa. Toisen vuoden opiskelu jatkuu työssäoppimispaikoilla ja lähipäivinä. Lähipäivien teoriaopetuksen loppuessa alkavat tutkintotilaisuudet. Henkilökohtaistaminen vaikuttaa tutkintotilaisuuksien aloittamiseen.

8.1 Pyrkiminen ja opiskelijavalinta

Hakuaika tutkinnon suorittamiseen alkaa yleensä tammikuussa ja kestää toukokuuhun saakka. Hakeutumisvaiheen aluksi tutkinnon suorittajaksi pyrkivä henkilö ottaa yhteyttä aikuisopistoon ja saa tarvittavaa neuvontaa opintosihteeriltä, opinto-ohjaajalta tai tutkintovastaavalta tai toimittaa ilman ennakkoyhteydenottoa hakemuksen, joka täytetään ja lähetetään aina sähköisessä muodossa StudentaPlus-palvelussa. Kaikille pyrkijöille opinto-ohjaaja lähettää lisätietoja opiskelusta ja kutsun tutkinnon suorittamista koskevaan infotilaisuuteen.

Äidinkieleltään muut kuin suomenkieliset hakijat osallistuvat kielitestiin kielitaidon tason määrittämiseksi. Tämän suomi toisena kielenä eli S2-testin järjestämisestä vastaavat opinto-ohjaaja ja aikuisopiston S2-kouluttaja. Testiin osallistujien henkilöllisyys tarkistetaan testitilaisuudessa. Valmistava koulutus ja tutkinnon suorittaminen tapahtuu suomeksi, mikä edellyttää hakijoilta riittävää sekä suullista että kirjallista kielitaitoa.

Valintainfon, haastattelujen ja alakohtaisen osaamisen tunnistamiseen liittyviin suunnittelu- ja toteutustehtäviin osallistuvat tutkintovastaava ja kouluttajat sekä jossakin määrin myös opinto-ohjaaja. Alakohtaisella osaamisella tarkoitetaan soveltuvuutta alalle ja edellytyksiä toimia alan työtehtävissä. Kaikki hakijat haastatellaan henkilökohtaisesti ja tähän haastatteluun hakija varaa ajan suoraan kouluttajalta tai sähköisestä kalenterista. Kouluttajat tekevät sovittuja haastatteluja varten tarvittavat tilavaraukset ja toimittavat varatuista haastatteluajoista tiedon opintosihteerille. Opintosihteerit toimittaa koontilistan haastatteluun osallistuvista ja sovitusta haastatteluajoista kouluttajille. Haastattelutilaisuudessa hakijan henkilöllisyys tarkastetaan ja hakemukseen liitetään sekä tarvittavat todistusjäljennökset että haastattelun arviointilomake. Haastattelutilanteeseen aikuisopistosta osallistuu aina kaksi henkilöä, kouluttajan parina voi olla toinen kouluttaja tai tilanteen mukaan esimerkiksi tutkintovastaava tai opinto-ohjaaja. Varsinaisen haastattelun lisäksi hakijat tekevät pienimuotoisen toiminnallisen tehtävän. Haastattelun tarkoituksena on selvittää hakijan soveltumista alalle, edellytyksiä tutkinnon suorittamiseen sekä vuorovaikutustaitoja. Toiminnallisen tehtävän tekemisellä varmistetaan hakijan hahmotuskykyä, jolla on merkitystä tekniikan alan toiminnoissa.

Haastattelujen jälkeen järjestetään valintakokous, johon osallistuvat tutkintovastaava, kouluttajat, opinto-ohjaaja ja erityisopettaja. Osallistujien yhteisellä päätöksellä kouluttaja tekee valintaesityksen aikuiskoulutusjohtajalle, joka voi hyväksyä tai hylätä hakijoita. Tieto valituista, varasijoille valituista sekä hylätyistä hakijoista toimitetaan opintosihteerille, joka lähettää kaikille hakeutuneille kirjeen valinnasta, varasijasta tai hylkäämisestä. Tämän jälkeen valitut vahvistavat saamansa paikan ja ei-valitut hakeutujat saavat halutessaan jatko-ohjausta opinto-ohjaajilta.

Tutkinnon suorittajiksi valittujen oppimisvalmiuksia testataan muun muassa mahdollisesti tarvittavien tukitoimien selvittämiseksi. Tästä testauksesta vastaa erityisopettaja. Hakeutumisvaiheen prosessiin kuuluvasta suunnittelusta, kehittämisestä ja yhteisistä linjauksista vastaavat pedagoginen päällikkö ja kehittämisryhmä. Kehittämisryhmän vastuulla on tiedottaa toimialakokoukseen osallistuvia ja vastuuryhmiä sovitusta asioista. Hakeutumisvaiheeseen osallistuu tutkintovastaavan ja kouluttajien lisäksi useita henkilöitä, joiden keskinäiset vastualueet ja työnjako on määritelty tarkasti (liite 3). Hakeutumiseen liittyvät yhteiset linjaukset voivat koskea esimerkiksi valintakriteerejä,

varasijoille otettavien tutkinnon suorittajien määrää, jatkohakua sekä mahdollista täydennysjakua.

Tutkinnon suorittajiksi hakeutuvilta ei edellytetä aikaisempaa koulutusta tai kokemusta, mutta aikaisempi kokemus henkilökohtaistamisen kautta nopeuttaa valmistumista. Valmistavan koulutuksen toteuttaminen pohjautuu aivan perusasioihin, joita oppimisen myötä syvennetään ja laajennetaan.

8.2 Tutkintoon valmistava koulutus

Autoalan perustutkinnon suorittaminen Omnian aikuisopistossa alkaa elokuussa valmistavalla koulutuksella. Tämä yhtäjaksoinen koulutuspaketti toteutetaan työviikkoina, johon sisältyy neljä lähipäivää ja yksi itsenäisen työskentelyn päivä. Valmistavan koulutuksen jakson kesto on noin neljä kuukautta eli syyslukukauden ajan joulukuuhun. Valmistavan koulutuksen jakso aloitetaan orientaatioviikolla, jolloin käsitellään tarkemmin tutkintoa, sen rakennetta ja suorittamista, käytännön toimintaa ja opintojen etenemiseen liittyviä asioita.

Orientaatioviikon aikana alkavat myös opiskelijoiden henkilökohtaistamiset. Henkilökohtaistamisen määräysten mukaisesti kouluttaja tunnistaa yhdessä tutkinnon suorittajaksi valitun kanssa aiemmin hankitun osaamisen tasoa ja laatua, arvioi ohjauksen ja tuen tarvetta sekä lisäksi asettaa tutkinnon suorittamisen aikataulutavoitteet, suunnittelee ammattitaidon hankkimisen tavat ja aikataulun sekä laatii määräysten mukaisen henkilökohtaistamisasiakirjan kaikkine johtopäätelmineen. Keskustelussa käydään läpi opiskelijan tutkintoon liittyvät todistukset ja työkokemuksen kautta aikaisemmin hankittu osaaminen. Keskustelun ja todistusten lisäksi osaamista voidaan arvioida työsalityöskentelyssä työtä tekemällä. Aiemmin hankittu osaaminen ja sen huomioiminen kirjataan StudentaPlus-ohjelmaan. Jos osaamista on riittävästi, voi opiskelija ohittaa osan valmistavan koulutuksen jaksosta. Tällöin hän siirtyy suoraan työpaikalla tapahtuvaan työssäoppimiseen ja osallistuu koululla vain ennalta suunniteltuihin ja sovittuihin lähipäiviin. Myös myöhemmin työssäoppimisjaksolle menevien opiskelijoiden kanssa sovietaan henkilökohtaistettujen lähipäivien määrä ja ajankohta.

Orientaatioviikon ja henkilökohtaistamiskeskustelujen jälkeen opiskelussa alkaa tiivis noin kolmen viikon kestoisen teoriajakso. Jaksolla tutustutaan auton rakenteeseen pin-tapuolisesti ja perehdytään tekniikkaan. Perusasioiden läpikäymisen jälkeen opetus siirtyy työsalin, jossa tekniikkaan ja huolto- ja korjaustöihin paneudutaan yksinkertaisia asiakastöitä tekemällä. Työsaliopetuksen ohella säännöllisin väliajoin opiskellaan teoria-asioita luokkatilassa ja käydään myös teoriatasolla läpi työsalissa käsitellyjä asioita. Opiskelijoiden osaamisen ja taidon karttuessa työsalityöskentelyssä siirrytään harjoittelemaan haasteellisempia auton huolto- ja korjaustehtäviä. Luokassa tapahtuvan teoriaopetuksen ja työsalityöskentelyn edetessä valmistavassa koulutuksessa päästään tilanteeseen, jossa opiskelijalla on työssäoppimispaikassa valmiudet tehdä pieni huolto ja auton rengastyö itsenäisesti. Painopisteenä on tarkoituksellisesti pienen huollon ja rengastöiden osaaminen siksi, että opiskelijan mennessä työssäoppimispaikalle on mahdollista osallistua heti korjaamon työtoimintaan. Opiskelijan mahdollisuudesta osallistua tuottavaan toimintaan on saatu positiivista palautetta sekä opiskelijoilta että työelämän edustajilta.

8.2.1 Tutkinnon rakenne

Autoalan perustutkinnon laajuus on tutkinnon perusteiden mukaisesti 120 opintoviikkoa. Aikuiskoulutuksessa ammattitaitoa tukevat aineet jäävät pois samoin erilliset valinnaisaineet. Tämä osuus aikuiskoulutuksessa korvautuu ammattiaineilla ja laajemmalla työssäoppimisen määrällä. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa laajuutta ei määritellä opintoviikkoina, vaan tutkinnon laajuus muodostuu vaadittavan ammattitaidon saavuttamisesta ja sen osoittamisesta.

Pakolliset tutkinnon osat ovat auton tai moottoripyörän huoltaminen ja auton korjaaminen. Kolme muuta tutkinnon osaa valitaan Omnian aikuisopistossa seuraavista: sähkövarusteiden mittaus ja korjaus, moottorin ja voimansiirron huolto/korjaus, auton korin sähkövarustelutyöt tai auton lisävarustetyöt. Pakolliset tutkinnon osat ovat laajuudeltaan suurempia kuin valittavissa olevat tutkinnon osat.

Tutkinnon suorittamistavasta riippumatta kaikkiin tutkinnon osiin sisältyy tarkasti määritellyt ammattitaitovaatimukset asioista, jotka opiskelijan tulee hallita. Auton tai moottoripyörän huoltamisen ammattitaitovaatimukset esimerkiksi määritellään seuraavasti:

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa:

- tehdä auton tai moottoripyörän pesun, vahauksen ja tarkastaa mahdolliset korivauriot
- tunnistaa huollon yhteydessä esiin tulevat korroosioneston puutteet ja osaa neuvoa asiakasta jatkotoimenpiteitä varten
- tehdä auton tai moottoripyörän kuntohuollon
- tehdä auton tai moottoripyörän määräaikaishuollon valmistajan huolto-ohjelman mukaan
- jakopään huolto-osien vaihdon
- jarrujen huolto-osien vaihdon
- tehdä pyörien tarkastuksen ja tuntee rengasmääräykset sekä osaa tehdä rengastyön
- käyttää auton tai moottoripyörän huoltoon tarkoitettuja työvälineitä ja laitteita sekä säilyttää ja huoltaa niitä oikealla tavalla
- hoitaa asiakaspalvelutilanteen
- käyttää huoltotarvikkeita sekä jätteen lajittelun ja uusiokäytön
- huolehtia ympäristönsuojelusta, työturvallisuudesta ja työpisteensä siisteistä
- ottaa huomioon korjausehdot ja autoalan keskeisen lainsäädännön vaikutukset
- omassa työssään
- käyttää tieto- ja viestintätekniikan laitteita ja alan ohjelmistoja
- alalla tarvittavan sanaston
- tunnistaa töissään työturvallisuusriskit ja tietää, miten välttää vaaratilanteet ja miten vaaratilanteessa tulee toimia, sekä tuntee yleistiedot ensiavun antamisesta
- edistää toiminnallaan työssään ja työyhteisössään yritystoiminnan tulokellisuutta
- ylläpitää työkykyään sekä lisäksi
- opiskelija tai tutkinnon suorittaja tuntee yrittäjyyden periaatteen huoltotöissä. (Autoalan perustutkinto 2009.)

Muiden tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset ovat samaan tapaan osaamista monipuolisesti määrittäviä. Sen lisäksi että ammattitaitovaatimukset luovat opiskeltavan asiasisällön rungon, ne myös määrittävät arvioinnin kohteet.

8.2.2 Koulutuksen toteuttaminen

Valmistavan koulutuksen lähiopetus on sekä luokkamuotoista teoriaopetusta että käytännön harjoituksia työsalissa. Teoria-asioiden oppimisen tukena on Moodle-oppimisolusta, johon olen lisännyt kaiken autoalan perustutkinnossa tarvittavan itse tekemäni ja muita lähteitä hyödyntämällä kokoamani opetusmateriaalin. Moodlen lisäksi opetuksessa käytössä on ProDiags-oppimisolusta, jossa tehtävät pääasiassa ovat sähköön liittyviä. Oppimisolustat olen kokenut hyvin käytännön työskentelyä tukevaksi, koska opetusmateriaali on ”rautalankamalleja” ja näin helpottaa opittavien asioiden

ymmärtämistä. Oppimisalustoilla olevia opetusmateriaaleja ja tehtäviä hyödynnetään myös etätehtävinä ja itsenäisessä opiskelussa työssäoppimisjaksojen aikana.

Opetukseen ei määrätä kuuluvaksi erillisiä tenttejä. Opiskelijoiden pyynnöstä olen kuitenkin pitänyt perinteiset kokeet valmistavan koulutuksen päättyessä ennen työssäoppimispaikoille siirtymistä. Kokeita en ole arvioinut arvosanalla, vaan kokeet on yleensä käyty yhdessä läpi. Yhdessä asioita käsittelemällä jokaisella on mahdollisuus palata mahdollisesti epäselviin asioihin ja tarkentaa niitä vaikka lisäkysymyksin. Arvosanan puuttuminen ei ole opiskelijoita haitannut, vaan jokainen on osannut arvioida omaa syksyn valmistavan koulutuksen aikana karttunutta osaamistaan ja mahdollisesti jääneitä aukkoja. Tämä toimintatapa on opiskelijoiden keskuudessa koettu hyväksi ja keskustelevala palautetilanne on kouluttajallekin mahdollistanut oppimisen täydentämisen.

Vaikka valmistavaan koulutukseen ei varsinaisesti kuulu tukiopetusta, niin olen sitä antanut tarpeen mukaan apua tarvitseville. Suurin haaste useimmiten on sähkön perusteet. Näitä asioita yksinkertaistetaan niin teoriassa kuin käytännössä. Erityisesti sähkön perusteiden osalta mielestäni on erittäin tärkeää yhdistää teoria käytäntöön ja kertoa, miten nämä asiat käytännössä toimivat. Sähkön perusteiden käytännön harjoittelu on koostunut pienistä, hyvin tavallisista käytännön ongelmista, joiden selvittämisen opiskelijat ovat kokeneet hyvin motivoivana.

Erityisopetusta ei erillisenä aikuiskoulutuksessa ole, mutta käytännön toiminnassa erityisopettaja osallistuu tarvittaessa esimerkiksi kaksoisopettajana tai hän antaa jonkun osa-alueen tukiopetusta. Kouluttajan tehtävänä on huomioida omassa opetuksessaan ryhmänsä erityiset oppijat. Käytännössä erityisen tuen tarvetta aiheuttaa heterogeeninen opiskelija-aines, ikärakenne, koulutustausta ja maahanmuuttajataustaiset opiskelijat. Tuen tarve kartoitetaan ja huomioidaan henkilökohtaistamisen yhteydessä.

Omassa työskentelyssäni tärkeäksi koen Moodlen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämisen. Etsin paljon uutta ja ajantasaista tietoa opiskelijoille käytettäväksi ja päivitän Moodlea jo olevaa opetusmateriaalia. Opiskelijoiden työskentelyn ja edistymisen seuraaminen onnistuu vaivatta Moodlen ominaisuuksien avulla samoin kaiken tarvittavan informaation välittäminen. Mahdollisten lähipäivien peruuntumisten varalle Moodleen

koottu opiskelumateriaali tehtävineen tarjoaa opiskelijoille hyvät itsenäisen opiskelun puitteet. Valmiin materiaalin puuttumisen vuoksi haasteeksi Moodle-työskentelyssä koen oman opetusmateriaalin tekemisen. Huolellisesti tehtynä aikaa siihen kuluu paljon.

8.3 Tutkintotilaisuudet

Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla tutkinnon perusteissa määritelty ammattitaito aidossa työelämän tilanteissa, koska tutkinnon suorittaminen on työelämälähtöistä. Jokaisen tutkinnon perusteissa määrätyn tutkinnon osan ammatillinen osaaminen esitetään tutkintotilaisuudessa. Tutkinnon osan osaamisen voi esittää yhdellä tai useammalla kerralla tai mahdollisuuksien mukaan yhdessä tutkintotilaisuudessa voi esittää useamman tutkinnon osan ammattitaitoa. Käytännön työtehtävien lisäksi osaamista voi täydentää kirjallisesti tai suullisesti.

Tutkintotilaisuudet suoritetaan pääsääntöisesti opiskelijan itse hankkimassa työssäoppimispaikassa, jonka kouluttaja ja tutkintovastaava hyväksyvät. Tavoitteena on, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa oma ammattitaitonsa samassa työpaikassa. Työpaikka voi olla joko merkkikorjaamo tai monimerkkikorjaamo. Työssäoppimispaikan sopivuuden perusteena on oppimisen ja ammattitaidon esittämisen kannalta riittävät puitteet. Tällä tarkoitetaan asianmukaista ja monipuolista korjaamotoimintaa, jossa on huomioitu vähintään lakisääteiset ympäristö- ja työturvallisuusseikat.

Työssäoppimispaikassa opiskelijan ohjaajana toimii nimetty työpaikkaohjaaja. Opetushallituksen suosituksen mukaan työpaikkaohjaajana toimivien toivotaan käyvän työpaikkaohjaajakoulutuksen eli niin sanotun topo-koulutuksen. Tutkintotilaisuudesta sovi- taan opiskelijan ja kouluttajan välillä noin kolme viikkoa etukäteen. Tällöin työpaikka- ohjaaja on todennut opiskelijan saavuttaneen vaadittavan ammattitaidon, jonka voi tutkintotilaisuudessa osoittaa ja esittää opiskelijalle tutkintotilaisuuden järjestämistä. Kolmen viikon minimiaika johtuu siitä, että järjestettävistä tutkintotilaisuuksista ilmoite- taan tutkintotoimikunnalle, jonka jäsenet voivat halutessaan tulla seuraamaan ammat- titaidon osoittamista.

Koko tutkintotilaisuuden ajan tilaisuudessa on läsnä kolmikantaperiaatteen mukaisesti työnantajan edustaja, työntekijä ja opetuksen edustajana kouluttaja tai tutkintovastava. Autoalan tutkintotilaisuus pisimmillään on tavallisen työpäivän kestoinen, mutta joissakin tapauksissa tutkintotilaisuus voi olla lyhyempikin. Tähän vaikuttaa esimerkiksi se, että onko tutkintotilaisuudessa kysymys pakollisen vai valinnaisen tutkinnon osan näytöstä.

Tutkintotilaisuudessa kiinnitetään erityistä huomiota työturvallisuuteen ja ergonomiaan liittyviin asioihin. Ammattitaidon osoittamisessa merkittävää on työn perustana olevan tiedon hallinta eli tietoisuus siitä miksi asioita tehdään tietyllä tavalla. Ammattitaitokriteerit määräytyvät tutkinnon perusteiden mukaisesti.

9 Arviointi

9.1 Valmistavan koulutuksen arviointi

Valmistavan koulutuksen arvioinnissa painopiste on opiskelijan omista lähtökohdista tapahtuvassa kehittämisessä. Vaikka varsinaista jatkuvan näytön arviointia ei aikuiskoulutuksessa toteutetakaan, niin valmistavan koulutuksen arviointi perustuu kehittymisen seurannan kautta jonkinlaiseen jatkumoon. Valmistavassa koulutuksessa pienemmät kurssit arvioidaan numeroin 1–3 ja tutkinnon osat arvosanalla S eli suoritettu. Valmistavan koulutuksen arviointi merkitään StudentaPlus-järjestelmään ja opiskelijoille annetaan valmistavan koulutuksen osallistumistodistus.

9.2 Tutkintotilaisuuksien arviointi

Tutkintotilaisuuden arviointi tehdään tutkinnon perusteista määräytyvien ammattitaitovaatimusten mukaisesti. Arviointi tehdään yhdessä, mutta arviointikeskustelun kulusta vastaa kouluttaja. Jos näkemykset tutkintotilaisuuden arvioinnista poikkeavat, niin kouluttajan kanta on merkitsevin. Tämä johtuu siitä, että kouluttajalla katsotaan olevan perusteellisimmat tiedot tutkinnon perusteissa määräytyistä ammattitaitokriteereistä. Arvioinnista aina keskustellaan ja tehdyt päätökset perustellaan.

Tutkinnon osien arviointiasteikko on kolmiportainen 1–3. Jokaisen tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset on taulukoitu ja niille on määritelty osaamistaso. Esimerkkinä auton tai moottoripyörän huoltaminen (liite 4). Arvioinnin kohteet määräävät ne osaamisen alueet, joihin erityisesti kiinnitetään huomiota. Tämä määrittäminen ohjaa ammattitaidon arviointia kyseessä olevasta työtoiminnasta. Arvioinnista todetaan, että sen tulee sisältää kaikki tutkinnon perusteiden mukaiset arviointikohteet. Kriteereiden avulla määritetään hyväksyttävän suorituksen laadullinen ja määrällinen taso. (Autoalan perustutkinto 2009.)

10 Opiskelijoiden työllistyminen

Omnian aikuisopistossa tutkinnon suorittaneet aikuisopiskelijat ovat olleet työmarkkinoilla haluttuja. Suurin osa opiskelijoista on työllistynyt opiskelun aikaiseen työssäoppimispaikkaansa, missä opiskelun aikana opiskelijan kehittyminen on huomattu. Opiskelija on oppinut työpaikan tavat ja käytänteet työssäoppimisjaksojen aikana. Tämä mahdollistaa täyden työpanoksen heti valmistumisen jälkeen. Järjestelystä hyötyvät sekä työnantaja että työntekijä.

Korjaamokäynneillä hyvin usein tapaan entisiä opiskelijoitani. Tämä kertoo siitä, että valmistuneet opiskelijat työllistyvät hyvin ja pysyvät autoalan työtehtävissä. Kaikki eivät työskentele mekaanikkona korjaamalla, vaan työtehtävät vaihtelevat autoalan eri toiminnoissa.

Palautetta kerätään AIPAL-järjestelmän kautta koulutuksesta. Pääsääntöisesti sieltä saatu palaute on positiivista ja koulutukseen ollaan tyytyväisiä. Rakentavat seikat ovat olleet todellisuudessakin sellaisia, joita on ollut tarve kehittää. Työnantajapuoli on ollut aikuispuolelta valmistuneiden opiskelijoiden osalta tyytyväinen. Aikuiset ovat olleet motivoituneita opiskelijoita, joista on työelämän palvelukseen tullut ammattitaitoisia ja motivoituneita työntekijöitä. AIPAL-palautteen lisäksi kerään omilta opiskelijoiltani henkilökohtaisesti palautetta. Koen rakentavan palautteen parantavan olemassa olevia käytäntöjä ja vievän toimintaa eteenpäin. Positiivista palautetta puolestaan on aina mukava saada.

Yhtenä merkittävänä seikkana opiskelijoiden työllistymiseen on kouluttajien verkostoituminen alan työpaikkoihin ja aikuisopiston toiminnasta kertominen. Hyvästä toiminnasta on helppo kertoa paljon positiivista, mikä varmasti osaltaan vahvistaa kuvaa ammattinsa osaavista opiskelijoistakin.

11 Kehitysmahdollisuuksia

Omnian aikuisopiston autoalan perustutkinnon valmistavan koulutuksen toteutus on korkealaatuista, toiminnassa noudatetaan annettuja määräyksiä ja ohjeita ja toimintaa kehitetään jatkuvasti muun muassa saadun palautteen perusteella. Toiminnan kannalta tärkeää on se, kuinka toiminta on organisoitu ja miten sitä johdetaan. Johdon tuki on kouluttajan työn kannalta erittäin tärkeää.

Toiminnan heikkona lenkinä voisi mainita ajoittain käytettävissä olevat kouluttajaresurssit. Aikuisopiskelijat eivät tyydy olemaan sivustaseuraajia vaan osallistuvat aktiivisesti opetukseen ja vaativat laadukasta opetusta. Kouluttajan työpäivästä hallinnolliset tehtävät vievät kohtuuttomasti aikaa varsinaiselta työtehtävältä, opettamiselta ja sen valmistelulta. Tärkeäksi koen kouluttajien keskinäisen yhteistyön ja tiedonkulun. Mielestäni vähintään viikoittain olisi hyvä löytää aikaa yhteiseen suunnitteluun ja yhteisten asioiden käsittelyyn. Toiminnasta tulee yhtenäisempää, kun kaikki vetävät samaan suuntaan ja kaikki tietävät, mitä muut tekevät.

Autoala, kuten muutkin tekniset alat, kehittyy ja muuttuu nopeaan tahtiin ja tässä kehityksessä kouluttajan on pysyttävä mukana. Kouluttajan ammattitaidon ylläpitäminen on opetuksen kannalta erittäin tärkeää. Oma ammattitaitoa voi toki kehittää ja ylläpitää vapaa-ajallakin, mutta esimerkiksi korjaamotoimintaan tutustumiseen tai siinä mukana olemiseen on päästävä korjaamon aukioloaikana. Oman ammattitaidon kehittämiseen ja ylläpitämiseen toivoisin työnantajalta enemmän resursseja.

Oman opetustyön laadulliseen kehittämiseen kiinnitän jatkossakin huomiota. Pyrkimyksenäni on korkealaatuinen, selkokielineen ja perusasioita painottava opetus ja siihen liittyvä opetusmateriaali. Opetan enemmän vähän ja kunnolla kuin paljon pintapuolisesti.

12 Pohdinta

Tämän työn tekeminen on ollut mielenkiintoista. Vaikka työ ja siihen liittyvät asiat ovat tuttuja ja jokapäiväisiä, on esille tullut uusia näkökulmia. Varsinaisen työn kirjoittaminen on kuitenkin ollut yllättävän haasteellista. Minulle itsestään selvien asioiden kirjoittaminen selkeästi on tuottanut päänvaivaa. Lopulta kuitenkin aikaresurssin vuoksi jouduin rajaamaan toiminnan kuvauksen kirjallista osuutta ja pyrin keskittymään vain olennaiseen. Ennakolta arvioin, että työstä tulee lyhyt läpileikkaus Omnian aikuisopiston autoalan koulutuksesta. Teoriaosuuteen kootut seikat laajensivat työtä merkittävästi.

Oma käsitykseni kouluttajan työstäni on tämän opinnäytetyön myötä laajentunut ja vahvistunut. Monen itsestään selvän asian kohdalla olen joutunut miettimään, että miksi teen asiat niin kuin teen ja olisiko olemassa muuta, mahdollisesti parempaa tapaa toimia. Olen myös todennut, että joidenkin asioiden kohdalla pitkä työura on aiheuttanut jonkinlaista urautumista. Asioita tulee tehneeksi niin kuin on aiemmin tehnyt, mutta arjen kiireessä uusien toimintatapojen luominen tahtoo jäädä ajatuksen asteelle. Opimiskäsityksiä ja opettamista pohtiessani totesin, että oman opetustyön kehittämiseen on oltava riittävästi aikaresursseja. Opiskelijoilla on oikeus hyvään ja tutkinnon perusteiden mukaiseen opetukseen ja siihen täytyy jokaisen kouluttajan omassa työssään pyrkiä.

Tähän opinnäytetyöhön ei sisältynyt varsinaista tutkimusta, vaan kyseessä oli olemassa olevien käytänteiden selvittäminen. Tutkimusmenetelmän tai saatujen tulosten luotettavuustarkastelu ei tässä tapauksessa ole tarpeellista. Näkemystä olisi voinut laajentaa esimerkiksi haastatteleamalla aikuisopiston henkilökuntaa tai muissa aikuisoppilaitoksissa autoalan perustutkintoa opettavia kouluttajia. Myös opiskelijoiden tai tutkinnon jo suorittaneiden haastattelusta olisi saanut yhden näkökulman lisää.

Lähteet

Aikuiskoulutuksen hallinto, ohjaus ja rahoitus. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla www-muodossa <URL: http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/hallinto_ohjaus_ja_rahoytus/>. Luettu 11.2.2013.

Aipal. 2013. Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa <URL: http://oph.fi/tietopalvelut/arviointi-ja_seurantatieto/aipal>. Luettu 14.2.2013.

Ammatillisen koulutuksen ja aikuiskoulutuksen opettajien kelpoisuudet. 2006. Opetusalan ammattijärjestö OAJ. Saatavilla www-muodossa <URL: http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,529761&_dad=portal&_schema=PORTAL>. Luettu 8.2.2013.

Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (812/1998).

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998).

Asetus työllisyyttä edistävästä ammattikurssitoiminnasta (493/65).

Autoalan perustutkinto 2009. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. 2009. Opetushallitus. Määräys 30/011/2009. Saatavilla www-muodossa <URL: http://oph.fi/download/110502_Autoalan_perustutkinto_2009.pdf>. Luettu 21.3.2013.

Bergman, P., Kolunen, K. & Pylvänäinen, S. 2011. Millainen on ihanteellinen aikuiskoulutuksen opettaja. Tilastollinen kyselytutkimus. Tampereen ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Opettajakoulutuksen kehittämishanke.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot. 2010. Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa <URL: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/ammattilliset_perustutkinnot/elinikaosen_oppimisen_avaintaidot>. Luettu 25.4.2013.

Engeström, Y. 1987. Perustietoa opetuksesta. Valtion painatuskeskus: Helsinki.

Euroopan unioni 1995–2013. Tiivistelmät EU:n lainsäädännöstä. Elinikäinen oppiminen. Saatavilla www-muodossa <URL: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/index_fi.htm>. Luettu 24.4.2013.

Hansson, S., Kinnunen, K., Ranttilä, V. & Tuominen, A. Koulutuksen vertaisohjaajan käsikirja. Life Long Learning Animators –projekti. Arbetarrörelsens Folkhögskola: Göteborg. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://www.akademia.org/Staattiset/Projektit/LLLA/kirja/kirja3.htm>>. Luettu 1.2.2013.

Historian havinaa. 2012. Työtehoseura. Verkkodokumentti. <URL: <http://www.tts.fi/index.php/etusivu/ajankohtaista-tts-koulutus/70-uncategorised/804-historia140>>. Luettu 3.2.2013.

Jatko-opintokelpoisuus. 2011. Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa <URL: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/nayttotutkinnot/jatko-opintokelpoisuus>. Luettu 8.2.2013.

Kansanopistoaatteen synty ja leviäminen. 2013. Jyväskylän kristillinen opisto. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://www.peda.net/veraja/jko/opo/konttinen/internaatti/opistoaate>>. Luettu 30.1.2013.

Kuusimäki, T., Lahti, R., Lehtonen, J., Pullinen, S. & Virtanen, O. 2007. Taitojen oppiminen ja opettaminen ja verkossa. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B Raportteja 21. Saatavilla www-muodossa <URL: [http://www.tamk.fi/cms/hakumm.nsf/lupgraphics/Taitojen_oppiminen_ja_opettaminen_verkossa_2008.pdf/\\$file/Taitojen_oppiminen_ja_opettaminen_verkossa_2008.pdf](http://www.tamk.fi/cms/hakumm.nsf/lupgraphics/Taitojen_oppiminen_ja_opettaminen_verkossa_2008.pdf/$file/Taitojen_oppiminen_ja_opettaminen_verkossa_2008.pdf)>. Luettu 20.5.2013

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998).

Laki ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista ja valtakunnallisista erikoisoppilaitoksista (760/1990).

Laki kuntien valtionosuuslain muuttamisesta (1068/2005).

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009).

Laki työllisyyskoulutuksesta (31/1976).

Laki työllisyyttä edistävästä ammattikurssitoiminnasta (493/1965).

Leppilampi, A. & Piekkari, U. 1998. Nappaa nipusta – aikuisopiskelua yhteistoiminnallisesti. Lahti: Aike.

Lindblom-Yläne, S. & Nevgi, A. (toim.) 2003. Oppimisenäkemykset antavat perustan opetukselle. Teoksessa Lindblom-Yläne, S. & Nevgi, A. (toim.) Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. Helsinki: WSOY.

Näyttötutkinnoissa otetaan käyttöön opiskelijapalautejärjestelmä. 2008. Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa <URL: http://www.oph.fi/download/32846_OPM_AIPALtiedote9.5.2008.pdf>. Luettu 14.2.2013.

Näyttötutkinto-opas. Näyttötutkinnon järjestäjien ja tutkintotoimikuntien käyttöön. 2012. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2012: 11. Saatavilla www-muodossa <URL: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/nayttotutkinnot>. Luettu 26.4.2013

Omnian Aikuisopisto. Koulutuskuntayhtymä Omnia. Saatavilla www-muodossa <URL: <https://www.omnia.fi/web/aikuisopisto>>. Luettu 4.2.2013.

Opetushallituksen toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2007–2010. 2005. Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa <URL: http://www.oph.fi/download/46833_tts_2007_2010.pdf>. Luettu 14.2.2013.

Opetushallituksen toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2011–2013. 2009. Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://www.oph.fi/opetushallitus/ohjausasiakirjat>>. Luettu 14.2.2013.

Paaso, A. & Korento, K. 2010. Osaava opettaja 2010–2020. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstön osaaminen. Loppuraportti. Helsinki: Opetushallitus.

Palonen, T. 2011. Mitä asiantuntijuus on ja miten sitä on tutkittu? Verkkodokumentti. <URL: <http://futurex.utu.fi/blogi/?p=17>>. Luettu 8.2.2013.

Pekkilä, S. 2012. Mestari-kisälli -työskentelystä taidon opettamisen menetelmänä. Verkkodokumentti. <URL: <http://futurex.utu.fi/blogi/?p=128>>. Luettu 8.2.2013.

Pylkkä, O. Oppimiskäsitykset. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskäsitykset/>>. Luettu 24.4.2013.

Rauste-von Wright, M. 1997. Opettaja tienhaarassa: Konstruktivisimia käytännössä. Jyväskylä: Atena.

Rauste-von Wright, M. & von Wright, J. 1994. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.

Routio, P. 2007. Tuote ja tieto. Tuotteiden tutkimus ja kehittäminen. Tapaustutkimus. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://www2.uiah.fi/projects/metodi/071.htm>>. Luettu 8.2.2013.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. Luettu 9.2.2013.

Savola, M. 2002. Suomen aikuiskoulutuspolitiikan teematutkinta. Katsaus suomalaisen aikuiskoulutukseen ja OECD:n arviointiraportti. Koulutus- ja tiedepolitiikan osaston julkaisusarja 2002: 92. Helsinki: Opetusministeriö. Saatavilla www-muodossa <URL: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2002/suomen_aikuiskoulutuspolitiikan_teematutkitakatsaus_suomalaise?lang=fi>. Luettu 31.1.2013.

Tammilehto, M., Pekkala, A. & Suorsa-Aarnio, K. 2010. Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010: 5. Helsinki: Opetusministeriö. Saatavilla www-muodossa <URL: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2010/Ammatillisten_aineiden_opettajien_seka_rehtoreiden_kelpoisuusvaatimukset.html>. Luettu 8.2.2013.

Tutkinnon osan arviointitaulukko. Koulutuskuntayhtymä Omnia. Saatavilla www-muodossa <URL: <https://www.omnia.fi/>>. Luettu 24.4.2013.

Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena: konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Työpaikkaohjaajakoulutus. 2013. Koulutuskuntayhtymä Omnia. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://omniatopo.wikispaces.com/>>. Luettu 14.2.2013.

Työpaikkaohjaajien koulutus 3 ov. 2012. Opetushallitus. Opetushallituksen määräykset ja ohjeet 2012: 41. Saatavilla www-muodossa <URL: http://www.oph.fi/download/143209_Tyopaikkaohjaajan_koulutus_2012.pdf>. Luettu 14.2.2013.

Näyttötutkintoja ohjaavia säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita

(Näyttötutkinto-opas 2012: 11–12.)

KESKEISET SÄÄDÖKSET

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998)
Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (812/1998)
Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998)
Asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998)
Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009)
Valtioneuvoston asetus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1766/2009)
Hallintolaki (434/2003)
Opetusministeriön asetus eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista (1323/2001)

MUUT SÄÄDÖKSET

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
Asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta (1030/1999)
Henkilötietolaki (523/1999)
Kielilaki (423/2003)
Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)
Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)
Laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta (956/2011)
Laki opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vammaan tai sairauden korvaamisesta (1318/2002)
Yliopistolaki (558/2009, 37 §)
Ammattikorkeakoululaki (351/2003, 20 §)
Opetusministeriön asetus eräiden opintojen tuottamasta kelpoisuudesta ammattikorkeakouluopintoihin (1080/2009)
Opetusministeriön asetus ammatillisista perustutkinnoista (216/2001)
Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettussa laissa tarkoitetusta tutkintorakenteesta (47/2012)

MÄÄRÄYKSET

Tutkinnon perusteet (OPH:n määräykset)
Henkilökohtaistaminen (OPH:n määräys 43/011/2006)
Todistukset näyttötutkinnoista, näyttötutkintoon valmistavasta koulutuksesta, näyttötutkintoon valmistavasta oppisopimuskoulutuksesta sekä erotodistus ja todistus suoritetuista opinnoista (OPH:n määräys 56/011/2009)
Tutkintotoimikuntien asiakirjojen arkistointi (OPH:n määräys 36/011/2012)
Näyttötutkintojen tutkintomaksujen tilittäminen Opetushallitukselle (OPH:n määräys 6/011/2011)
Pysyvästi säilytettävät kunnalliset opetustoimen asiakirjat (Kansallisarkiston määräys 321/43/03)

OHJEET JA TIEDOTTEET

Näyttötutkintojen järjestämissopimus (OPH:n ohje 1/440/2012)
Tutkintotoimikuntatyöstä maksettavat palkkiot (OPH:n päätös 1/440/2011)
Näyttötutkintojen järjestämisen laadunvalvonta, vierailukäynnit (OPH:n ohjekirje 2/440/2011)
Näyttötutkintojen järjestämisedellytysten selvitykset (OPH:n ohje 1/012/2012)

Näyttötutkintojärjestelmän toimijat ja tehtävät

(Näyttötutkinto-opas 2012.)

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

- myöntää koulutuksen järjestämisluvan ja työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän
- rahoittaa näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta ja näyttötutkintojen järjestämistä
- valmistelee ja antaa näyttötutkintotoimintaa koskevia säädöksiä
- päättää tutkintorakenteesta
- päättää tutkintomaksusta.

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

- rahoittaa näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta ja näyttötutkintojen järjestämistä
- johtaa alueellisia ELY-keskuksia, jotka antavat koulutuksen järjestäjille valtionavustuksia työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän toteuttamiseksi.

OPETUSHALLITUS

- ohjaa tutkintorakenne-esitysten valmistelua, kokoaa ja käsittelee esitykset sekä valmistelee opetus- ja kulttuuriministeriölle esitykset tutkintorakenteesta
- vastaa tutkintojen perusteiden laatimisesta ja päättää niistä
- päättää tutkintotoimikuntien toimiala- ja aluejaosta
- asettaa tutkintotoimikunnat
- huolehtii tutkintotoimikuntien maksuliikkeestä, kirjanpidosta ja arkistosta
- avustaa tutkintotoimikuntia selvitettäessä näyttötutkintojen järjestämisedellytyksiä
- ohjaa ja kouluttaa tutkintotoimikuntia ja näyttötutkinnon järjestäjiä
- määrää näyttötutkintojen ja näyttötutkintoihin valmistavan koulutuksen todistuksista ja niihin kirjoitettavista tiedoista
- antaa tarvittaessa tutkintomaksujen tilittämistä koskevia määräyksiä
- voi antaa tutkintotoimikunnille näyttötutkintojen käytännön järjestelyjä koskevia tarkentavia määräyksiä
- voi antaa henkilökohtaistamista koskevia tarkempia määräyksiä
- ylläpitää ja kehittää AIPAL-palautejärjestelmää
- myöntää valtionavustuksia ammatillisen lisäkoulutuksen kehittämiseen.

TYÖELÄMÄN EDUSTAJAT JA TYÖELÄMÄJÄRJESTÖT

- tekevät aloitteita näyttötutkintojärjestelmän kehittämiseksi
- osallistuvat näyttötutkintojen perusteiden laatimiseen
- osallistuvat näyttötutkintojen järjestämisen suunnitteluun ja toteuttamiseen
- arvioivat tutkintosuoritukset yhteistyössä näyttötutkinnon järjestäjien kanssa
- toimivat tutkintotoimikuntien jäseninä, pysyvinä asiantuntijoina ja ulkopuolisina sihteereinä
- toimivat koulutustoimikuntien jäseninä.

TUTKINTOTOIMIKUNNAT

- vastaavat näyttötutkintojen järjestämisestä jatkuu

jatkuu

- vastaavat näyttötutkintojen valvonnasta
- sopivat näyttötutkintojen järjestämisestä
- pyytävät tarvittaessa näyttötutkintojen järjestämisedellytysten selvityksen Opetushallitukselta
- antavat ja osaltaan allekirjoittavat tutkintotodistukset ja todistukset tutkinnon osan tai osien suorittamisesta
- päättävät arvioinnin oikaisemisesta
- toimittavat opetushallintoviranomaisille niiden määräämät tiedot tutkintojen
- järjestämissopimuksista, tutkintoihin osallistuneista ja annetuista tutkintotodistuksista
- seuraavat näyttötutkintojärjestelmän toimivuutta omalla alallaan ja tekevät
- tarvittaessa järjestelmän kehittämistä koskevia aloitteita
- allekirjoittavat osaltaan kunniakirjat
- huolehtivat tutkintotoimikunnan asiakirjojen säilyttämisestä toimikautensa aikana.

NÄYTTÖTUTKINNON JÄRJESTÄJÄT

- laativat tutkintotoimikunnalle järjestämissopimushakemuksen ja sen liitteeksi
- näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman
- suunnittelevat tutkintotilaisuudet yhdessä työelämän edustajien kanssa
- vastaavat näyttötutkintojen suorittamiseen liittyvästä tiedottamisesta, neuvonnasta ja ohjauksesta
- huolehtivat henkilökohtaistamisesta yhdessä koulutuksen järjestäjien kanssa
- vastaavat näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa sovittujen valintakriteerien mukaisten arvioijien hankkimisesta, kouluttamisesta ja tehtävään perehdyttämisestä
- järjestävät tutkintotilaisuudet ja arvioivat tutkintosuoritukset yhteistyössä työelämän edustajien kanssa
- laativat ja osaltaan allekirjoittavat tutkintotodistukset ja todistukset tutkinnon osan tai osien suorittamisesta
- hankkivat ja allekirjoittavat ammattikirjat tarvittaessa
- tilaavat ja allekirjoittavat osaltaan kunniakirjat tarvittaessa
- vastaavat arviointiin liittyvän aineiston dokumentoinnista ja arkistoinnista
- vastaavat tilastoinnista.

KOULUTUSTOIMIKUNNAT

- seuraavat, arvioivat ja ennakoivat koulutuksen ja työelämässä tarvittavan osaamisen kehitystä
- tekevät aloitteita opetus- ja kulttuuriministeriölle, Opetushallitukselle ja muille keskeisille tahoille ammatillisen koulutuksen sisällölliseksi kehittämiseksi ja sen pohjalta tutkintojen kehittämiseksi.

TILASTOKESKUS

- kerää valtakunnallisia tilastotietoja näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjiltä näyttötutkinnon suorittajista, tutkinnon osan suorittajista ja näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistujista.

jatkuu

jatkuu

KOULUTUSRAHASTO

- tukee ammatillista koulutusta ja kehittymistä myöntämällä palkansaajille ja yrittäjille aikuiskoulutustukea ja näyttötutkinnon suorittaneille ammatitutkintostipendin.

NÄYTTÖTUTKINTOMESTARIKOULUTUSTA JÄRJESTÄVÄT AMMATILLISET OPETTAJAKORKEAKOULUT

- kouluttavat näyttötutkintomestarit

Hakeutumisvaiheen työnjako Omnian aikuisopistossa vuonna 2012

(Omnian aikuisopisto)

Hakusihteeri

- informoi aikuiskoulutusjohtajaa, toimialapäällikköä ja opinto-ohjaajia hakijamääristä
- lähettää S2-kutsun ja ilmoittaa S2-tuloksen hakijalle, aikuisopistossa tuloksen tulee olla B2.1.
- lähettää valintatilaisuuskutsun ja haastattelukutsun (sähköinen tai maanalaan)
- toimittaa hakulomakkeet kouluttajille
- toimittaa varatut haastatteluajat kouluttajille
- myöntää vapautuksen S2-testistä, jos hakija on ottanut yhteyttä ennen testiä ja hänellä on riittävät dokumentit (hakija ottaa riittävät dokumentit haastatteluun)
- kirjaa myöntämänsä S2-vapautuksen työasemalle
- laittaa sähköpostin valituille ja ei-valituille heti, kun aikuiskoulutusjohtaja on vahvistanut tiedon

S2-kouluttaja

- testaa S2-osaamisen tason ja merkitsee testituloksen työasemalle
- merkitsee myöntämänsä vapautukset työasemalle
- vastaa tarvittaessa S2-testejä koskeviin kysymyksiin (sähköposti/puhelin)

Kouluttaja/tutkintovastaava

- antaa tietoa koulutuksesta ja päivittää tuotekortin (tuotekortti määrittelee mistä tutkinnosta on kysymys)
- aikatauluttaa valintatilaisuudet ja valintakokouksen yhdessä opinto-ohjaajan kanssa
- tarkistaa tarvittaessa oleskeluluvan, saa tarkistamiseen liittyvän informaation hakusihteeriltä
- tarkistaa tarvittaessa S2 tuloksen/vapautuksen, saa tarkistamiseen liittyvän informaation
- toimittaa haastatteluajat hakusihteerille
- suunnittelee ja toteuttaa valintatilaisuuden ja haastattelut
- varaa tarvittavat tilat ja hoitaa muut alakohtaiset järjestelyt
- haastattelee parin kanssa
- osallistuu valintakokoukseen
- toimittaa valintakokouksen jälkeen heti samana päivänä tiedon valinnoista aikuiskoulutusjohtajalle ja kopion hakusihteerille, opintosuhteereille ja opinto-ohjaajille

Opinto-ohjaaja

- opinto-ohjaajat ja toimialapäälliköt tai toimialapäällikön valtuuttama kouluttaja päättävät tarkemman hakeutumisen ajoituksen
- aikatauluttaa valintatilaisuudet ja kokoukset yhdessä kouluttajien kanssa
- vastaa valintatilaisuuksien sisällöstä yhdessä kouluttajien kanssa
- ottaa vastaan S2 testiin tulijat
- tarkistaa henkilöllisyystodistuksen
- tarkistaa oleskeluluvan
- vie yllä mainitut tiedot työasemalle
- ohjaa ja neuvoo tarvittaessa

jatkuu

jatkuu

- osallistuu mahdollisuuksien mukaan valintatilaisuuteen
- osallistuu valintakokoukseen

Opintosihteeri

- saa aikuiskoulutusjohtajalta tiedon valituista tutkinnon suorittajista sähköpostitse
- vie tilavarausjärjestelmästä tiedot StudentaPlus-järjestemään
- postittaa kirjeet valituille/ei valituille (mahdolliset varasijat)
- vastaanottaa opiskelupaikan vahvistukset
- soittaa tarvittaessa opiskelupaikan vahvistuksen
- kutsuu tarvittaessa varasijoilta
- toimittaa opiskelijalistat nimetyille kouluttajille

Toimialapäällikkö

- toimialapäälliköiltä ajoitus koulutuksien aloituksista
- toimialapäälliköt ja opinto-ohjaajat tai toimialapäällikön valtuuttama kouluttaja päättävät tarkemman hakeutumisen ajoituksen

Aikuiskoulutusjohtaja

- hyväksyy valinnat ja toimittaa tiedon hakusihteerille, opintosihteereille ja opinto-ohjaajille

Tutkinnon osan arviointitaulukko

(Koulutuskuntayhtymä Omnia)

Auton tai moottoripyörän huoltaminen 30 ov

Tutkinnon osan arviointitaulukko

Osaaminen arvioidaan alla olevan arviointitaulukon mukaisesti.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
1. Työprosessin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Työn kokonaisuuden hallinta	suunnittelee ja tekee ohjattuna työprosessiin kuuluvat työvaiheet	suunnittelee annettujen ohjeiden mukaan työprosessin ja toteuttaa sen pääsääntöisesti itsenäisesti	suunnittelee ja toteuttaa työprosessin itsenäisesti
	noudattaa työaikoja ja toimii ohjattuna ohjeiden mukaisesti	noudattaa työaikoja ja annettuja ohjeita	noudattaa työaikoja ja suunnitelmia sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista
Taloudellinen ja laadukas toiminta	toimii ohjattuna asetettujen laatu- ja taloustavoitteiden mukaisesti.	toimii asetettujen laatu- ja taloustavoitteiden mukaisesti.	toimii asetettujen laatu- ja taloustavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa laatu- ja taloustavoitteiden saavuttamiseksi.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Korinhuolto	pesee ja vahaa auton tai moottoripyörän koripinnan	pesee ja vahaa auton tai moottoripyörän koripinnan ja toteaa mahdolliset korivauriot	huoltaa auton tai moottoripyörän korin valmistajan ohjeiden mukaan ja keskustelee mahdollisista korjaustarpeista
Kuntohuolto (ilman valmistajan huolto-ohjelmaa)	tekee ohjatusti auton tai moottoripyörän toimintakuntoa ylläpitävän huollon huoltotarpeen huomioiden	tekee annettujen ohjeiden mukaan auton tai moottoripyörän toimintakunnon ylläpitävän huollon huoltotarpeen huomioiden	tekee auton tai moottoripyörän toimintakunnon ylläpitävän huollon huomioiden huoltotarpeen
Määräaikaishuolto	tekee ohjattuna määräaikaishuollon auton tai moottoripyörän valmistajan ohjeiden mukaisesti kuluttajansuojan edellyttämää huolellisuutta noudattaen	tekee määräaikaishuollon auton tai moottoripyörän valmistajan ohjeiden mukaisesti kuluttajansuojan edellyttämää huolellisuutta noudattaen	tekee määräaikaishuollon valmistajan ohjeen mukaisesti kuluttajansuojan edellyttämää huolellisuutta noudattaen ja tekee ehdotuksia huollon yhteydessä esiintulleista lisätöistä

Jakopään huolto	tekee ohjattuna, valmistajan ohjeita noudattaen jakopään huolto-osien vaihdon	tekee valmistajan ohjeita noudattaen jakopään huolto-osien vaihdon	tekee valmistajan ohjeita noudattaen jakopään huolto-osien vaihdon ja huomioi esiin tulevia oheistöitä
Jarrujen huolto	tekee ohjattuna, valmistajan ohjeita noudattaen jarrujen huolto-osien vaihdon	tekee valmistajan ohjeita noudattaen jarrujen huolto-osien vaihdon	arvioi jarrujen huoltotarpeen ja tekee valmistajan ohjeita noudattaen jarrujen huolto-osien vaihdon
Rengastyö	tekee turvallisuusohjeita noudattaen renkaan irrotuksen ja asennuksen vanteelle sekä ohjattuna tasapainottaa pyörän	tekee turvallisuusohjeita noudattaen renkaan irrotuksen ja asennuksen vanteelle sekä tasapainottaa pyörän	tekee turvallisuusohjeita noudattaen renkaan irrotuksen ja asennuksen vanteelle, tasapainottaa pyörän sekä arvioi renkaan kunnan perusteella alustan huoltotarvetta
Työvälineet, -koneet, materiaalit ja huoltotarvikkeiden käyttö	käyttää keskeisimpiä työvälineitä, -koneita ja materiaaleja tutuissa työtilanteissa ja tunnistaa riskit, mutta tarvitsee välillä ohjausta	käyttää keskeisimpiä työvälineitä, -koneita ja materiaaleja tutuissa työtilanteissa annettujen ohjeiden mukaan	valitsee työhön sopivat työvälineet, -koneet sekä käyttää niitä ja materiaaleja vaihtelevissa työtilanteissa turvallisesti ja taloudellisesti
Asiakaspalvelu	toimii yksinkertaisissa asiakaspalvelutilanteissa ja osaa kuunnella asiakasta	toimii tavallisimmissa asiakaspalvelutilanteissa annettujen ohjeiden perusteella ja osaa tehdä kysymyksiä ajoneuvon korjaukseen liittyen	hoitaa työkohtaisen asiakaspalvelutilanteen ja osaa neuvoa asiakasta teknisissä asioissa vaihtelevissa tilanteissa huomioiden erilaiset asiakkaat
Kestävä kehitys	lajittelee jätteet ohjeiden mukaan.	pitää työympäristön puhtaana ja järjestyksessä huomioiden kierätyksen ja lajittelun merkityksen.	pitää työpisteensä puhtaana ja järjestyksessä koko työvaiheen ajan huomioiden kierätyksen ja lajittelun merkityksen.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Asiakaspalvelu, korjausehdot ja lainsäädäntö	tuntee asiakaspalvelun periaatteen	tuntee asiakaspalvelun periaatteen ja osaa tehdä kysymyksiä	tuntee asiakaspalvelun periaatteen, osaa hakea tarvittaessa ajoneuvon tekniikkaan liittyvää lisätietoa ja tuntee yrityksen arvot palveluun liittyen
	tuntee tärkeimmät moottoriajoneuvojen ja niiden osien korjauseh-	tuntee keskeisimmät moottoriajoneuvojen ja niiden osien korja-	tuntee keskeisimmät moottoriajoneuvojen ja niiden osien korjauseh-

	dot (AUNE)	usehdot (AUNE)	ehdot ja tarkistaa tarvittaessa kriittiset kohdat (AUNE)
	noudattaa omassa työssään ajoneuvon teknisistä vaatimuksista sovellettavaa lainsäädäntöä ja tärkeimpiä rengasalan määräyksiä annettujen ohjeiden mukaan	etsii tietoa lainsäädännön toteutumisesta työssään	varmistaa lainsäädännön toteutumisen työssään ja osaa neuvoa asiakasta rengasäädöksiin liittyen
Yrittäjyys	arvioi opastettuna oman työn merkitystä yrityksen kannattavuuteen sekä työvirheen merkitystä liikenneturvallisuukselle.	arvioi oman työnteon merkitystä koko autoliikkeen toiminnassa	arvioi oman työnteon merkitystä koko autoliikkeen toiminnassa ja kehittää työtapojaan sen mukaisesti sekä tietää virheen korjauksesta aiheutuneet kustannukset yritystoiminnalle ja asiakastytyväisyydelle
Auton kokonaisrakenteen ja järjestelmien toiminnan tunteminen	tuntee pääpiirteissään auton tai moottoripyörän kokonaisrakenteen, järjestelmien toiminnan ja osien nimitykset	tuntee tavanomaisimmin esiintyviä auton tai moottoripyörän kokonaisrakenteita, järjestelmien toimintoja ja osien nimityksiä	tuntee tavanomaisimmin käytetyt auton tai moottoripyörän kokonaisrakenteet, järjestelmien toiminnan ja osien nimitykset
Huolto-ohjeiden ja teknologian käyttö	käyttää huolto-ohjeita sekä ammatissaan tarvittavia tavanomaisia teknisiä ja tietoteknisiä järjestelmiä toistuvissa työtilanteissa, tarvitsee joskus ohjausta	käyttää huolto-ohjeita ja ammatissaan tarvittavia teknisiä ja tietoteknisiä järjestelmiä toistuvissa työtilanteissa	käyttää huolto-ohjeita ja hyödyntää monipuolisesti ammatissaan tarvittavia teknisiä ja tietoteknisiä järjestelmiä
Nesteet ja voiteluaineet	tuntee nesteiden ja öljyjen luokituksen sekä öljymäärien merkityksen ja käyttää annettuja nesteitä ja öljyjä	valitsee ja käyttää ohjattuna valmistajan ohjeen mukaisia nesteitä ja öljyjä	valitsee ja käyttää valmistajan ohjeen mukaisia nesteitä ja öljyjä

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
4. Elinikäisen oppimisen avain- taidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	suoriutuu tiedonhankinnassa ohjattuna	hankkii tietoa ohjeiden mukaan	toimii oma-aloitteisesti tiedonhankkijana
	selviytyy tutuista tilanteista, mutta muuttuvissa ja valintatilanteissa tarvitsee ohjausta ja tukea	selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista oma-aloitteisesti	toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksen mukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja

	arvioi ohjattuna omaa työtään.	ottaa vastaan palautetta ja toimii palautteen mukaisesti	kehittää toimintaansa saamansa palautteen pohjalta
Vuorovaikutus ja yhteistyö	pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä ja pyytää tarvittaessa apua muilta	toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä	tukee ja auttaa muita sekä ottaa työssään huomioon muut työyhteisön jäsenet
Ammattietiikka	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja	noudattaa annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia sekä aikatauluja sekä toimii yrityksen arvojen mukaisesti	toimii opiskelu- ja työyhteisössä arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden, sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa sekä noudattaa aikatauluja
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	suhtautuu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään ja tuntee yleistiedot ensiavun antamisesta	vastaa toimintansa turvallisuudesta	kehittää itsenäisesti toimintaansa turvallisemmaksi
	noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet	havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
	käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä	varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet	osaa arvioida suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön
	käyttää ergonomisia työasentoja	ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveysnäkökohtia sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta	ottaa oman työn suunnittelussa huomioon turvallisuus- ja terveysnäkökohtia sekä ylläpitää työympäristön turvallisuutta ja ergonomisuutta sekä soveltaa oppimaansa ylläpitävissäkin tilanteissa
Turvavarusteet ja ilmastointilaitte	tietää ajoneuvon turvalaitteisiin ja ilmastointilaitteeseen liittyvät työturvallisuus ja ympäristökijät ja pyroteknisten laitteiden käsittelyn		